

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

**HEDONİK FİYATLAMA YÖNTEMİYLE UZUNGÖL TABİAT PARKI'NIN EKONOMİK DEĞER
TAHMİNİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emre KÜÇÜKBEKİR

**OCAK 2021
TRABZON**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

**HEDONİK FİYATLAMA YÖNTEMİYLE UZUNGÖL TABİAT PARKI'NIN EKONOMİK
DEĞER TAHMİNİ**

Emre KÜÇÜKBEKİR

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"ORMAN YÜKSEK MÜHENDİSİ"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 04 / 01 / 2021

Tezin Savunma Tarihi : 25 / 01 / 2021

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Mahmut Muhammet BAYRAMOĞLU

Trabzon 2021

ÖNSÖZ

“Hedonik Fiyatlama Yöntemiyle Uzungöl Tabiat Parkı'nın Ekonomik Değer Tahmini” adlı bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans programında hazırlanmıştır.

Yüksek lisans tez çalışmam boyunca karşılaştığım zorluklara karşı bana yol gösteren, değerli bilgi ve desteklerini esirgemeyen, saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Mahmut M. BAYRAMOĞLU' na teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmanın başlangıcından sonuna kadar değerli bilgi ve görüşlerinden yararlandığım ve her konuda göstermiş oldukları anlayıştan dolayı Prof. Dr. Devlet TOKSOY' a, Doç. Dr. Oğuz KURDOĞLU' na ve Doç. Dr. Taner OKAN' a en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım. Ayrıca tez çalışmam boyunca manevi desteğini ile her zaman yanımda olan değerli meslektaşım Arş. Gör. Abdullah Uğur BİRİNCİ' e teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmasının yürütülmesinde TOVAG-119O131 kod numaralı proje ile maddi destek sağlayan TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince her zaman desteğini hissettiğim değerli eşim Tuğba KÜÇÜKBEKİR' e teşekkür ederim.

Akademik hayata adım atmamda öncü rol oynayan, bugünlere gelmemi sağlayan ve desteklerini her zaman hissettiğim aileme sonsuz teşekkür ederim.

Emre KÜÇÜKBEKİR

Trabzon 2021

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Hedonik Fiyatlama Yöntemiyle Uzungöl Tabiat Parkı'nın Ekonomik Değer Tahmini” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Mahmut M. BAYRAMOĞLU' nun sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 25/01/2021.

Emre KÜÇÜKBEKİR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VII
SUMMARY.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
TABLolar DİZİNİ.....	X
SEMBOLLER DİZİNİ	XI
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Genel Kavramlar.....	3
1.2.1. Korunan Alan	3
1.2.2. Dünya’da ve Türkiye’de Korunan Alanların Gelişimi ve Mevcut Durumu.....	5
1.2.2.1. Dünya’da Korunan Alanların Gelişimi ve Mevcut Durumu	5
1.2.2.2. Türkiye’de Korunan Alanların Gelişimi ve Mevcut Durumu.....	9
1.2.3. Dünya’da ve Türkiye’de Geçmişten Günümüze Korunan Alan Hukuksal Durumu.....	12
1.2.3.1. Dünya’da Geçmişten Günümüze Korunan Alanların Hukuksal Durumu.....	12
1.2.3.2. Türkiye’de Geçmişten Günümüze Korunan Alan Hukuksal Durumu.....	16
1.3. Korunan Alanların Ekonomik Değer Tahmin Yöntemleri	20
1.3.1. Koşullu Değerleme Yöntemi.....	24
1.3.2. Seyahat Maliyet Yöntemi	25
1.3.3. Hedonik Fiyat Yöntemi	26
2. MATERYAL VE YÖNTEM	29
2.1. Materyal.....	29
2.2. Yöntem	32
2.2.1. Hedonik Fiyat Yöntemi	32
2.2.2. Veri Toplama.....	35
3. BULGULAR	42

3.1.	Ankete Katılanların Demeografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	42
3.2.	Anket Yapılan Otellere İlişkin Bulgular.....	42
3.3.	Hedonik Fiyat Fonksiyonları.....	47
3.4.	Ekonomik Değer Tahminleri	50
4.	TARTIŞMA.....	51
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
6.	KAYNAKLAR.....	59
	ÖZGEÇMİŞ	

ÖZET

**HEDONİK FİYATLAMA YÖNTEMİYLE UZUNGÖL TABİAT PARKI'NIN
EKONOMİK DEĞER TAHMİNİ**

Emre KÜÇÜKBEKİR

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Orman Mühendisliği Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mahmut M. BAYRAMOĞLU

2021, 67 Sayfa

Ormanlar geçmişte sadece odun hammaddesi üretimi için kullanılmış olup daha sonraki yıllarda odun hammaddesi (odun dışı orman ürünleri) dışında verdikleri hizmetler de önem kazanmıştır. Özellikle ormanların rekreasyon amaçlı kullanımına olan talepteki artışa bağlı olarak toplulukların doğa turizmine olan ilgisi de artmıştır. Bu durum ormancılık sektörüne ekoturizm adı altında yeni bir gelir kaynağı sağlamaktadır. Korunan alanlar içerisinde yer alan bu alanların rekreasyonel önemi artmaktadır. Bu alanların ekonomik değerlerini ortaya koymak için Koşullu Değerleme Yöntemi, Seyahat-Maliyet Yöntemi ve Hedonik Fiyat yöntemleri kullanılmaktadır. Hedonik Fiyatlandırma Yöntemi, işletmenin çevresel kalite düzeyini ekonomik olarak derleyecek bir süreci takip etmesini sağlarken, özellikle rekreasyon alanlarında halka açık alanlara bağlı bir kentsel kaliteli yaşam indeksi oluşturmaya olanak sağladığından diğer yöntemlere göre daha ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle korunan alanların toplam ekonomik değeri tahmin edilmek istendiğinde hedonik fiyatlandırma yönteminin kullanılması oldukça faydalıdır. Bu çalışmada, dünyada ve Türkiye'de korunan alanların ekonomik değerinin tahmini ile ilgili bir literatür taraması yapılmış ve süreçte kullanılan hedonik fiyatlandırma değişkenleri ayrıntılı olarak tartışılmıştır. Çalışma sonucunda, Uzungöl Tabiat Parkı'nda faaliyet gösteren işletmelerin göl manzaraları ile ilgili hedonik fiyat fonksiyonu (HFF) türetilmiştir. Bu HFF, istatistiksel olarak %95 düzeyinde anlamlı olup oda fiyatlarının %84'ünü yansıtmaktadır. Ayrıca, Uzungöl Tabiat Parkı'nda yer alan otellerin ortalama oda fiyatı 1175,86 TL olup, göl manzara değeri oda başına 820,30 TL'dir. Öte yandan, hedonik fiyat yöntemi ile diğer yöntemler incelenerek korunan alanların hem kullanım hem de kullanım dışı faydalarının ölçülmesini sağlayan ekonomik değerlendirme çalışmaları için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelime: Hedonik Fiyatlama, Korunan Alan, Tabiat Parkı

Master Thesis

SUMMARY

ECONOMIC VALUE ESTIMATION OF UZUNGÖL NATURAL PARK WITH HEDONIC PRICING METHOD

Emre KÜÇÜKBEKİR

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Forest Engineering Graduate Program
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mahmut M.
BAYRAMOĞLU 2021, 67 Pages

Forests were used only for the production of wood raw materials in the past, and in the following years, their services other than wood raw materials (non-wood forest products) also increase considerably. Particularly due to the increase in the demand for recreational use of forests, the interest of communities in nature tourism has also increased. This situation provides a new source of income to the forestry sector under the name of ecotourism. The recreational importance of these areas, which are within the conservation areas, have been increasing. Contingent Valuation Method, Travel-Cost Method and Hedonic Price methods are used to reveal the economic values of these areas. Hedonic pricing method enables the organizations to follow a process that will compile the environmental quality level in economic terms, and it becomes more prominent than other methods since it allows to create an urban quality life index connected to public places, especially in the recreation areas. Therefore, it is very useful to use hedonic pricing method when it is desired to estimate the total economic value of protected areas. In this study, a literature review was made about estimation of the economic value of protected areas in the world and Turkey. Hedonic pricing variables used in the process were discussed. As a result of the study, the hedonic price function (HPF) related to the lake views of the organizations operating in Uzungöl Nature Park has been derived. This HPF is statistically significant at the 95% level and reflects 84% of the room prices. In addition, the average room price of the hotels in Uzungöl Nature Park is 1175.86 TL, and the lake view value is 820.30 TL per room. On the other hand, by examining other methods with the hedonic price method, suggestions for economic valuation studies which enable to measure both the usage and non-use benefits of protected areas were made.

Key Words: Hedonic Pricing, Protected Area, Natural Park

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Türkiye korunan alan haritası	12
Şekil 2. Pazarı olamayan mal ve hizmetlerin değerlendirme yöntemleri.....	22
Şekil 3. Uzungöl Tabiat Parkı güney görüntüsü.....	30
Şekil 4. Uzungöl Tabiat Parkı kuzey görüntüsü.....	30
Şekil 5. Uzungöl konum ve ulaşım haritası.....	31
Şekil 6. Güncel uydu görüntüleri ile araştırma alanı	31
Şekil 7. Uzungöl Tabiat Parkı'nda anket uygulanması-1	36
Şekil 8. Uzungöl Tabiat Parkı'nda anket uygulanması-2	36
Şekil 9. Uzungöl Tabiat Parkı otel dış görüntüsü-1.....	37
Şekil 10. Uzungöl Tabiat Parkı otel dış görüntüsü-2.....	37
Şekil 11. Uzungöl Tabiat Parkı otel iç görüntüsü-1	38
Şekil 12. Uzungöl Tabiat Parkı otel iç görüntüsü-2	38
Şekil 13. Uzungöl Tabiat Parkı otel iç görüntüsü-3	39
Şekil 14. Uzungöl Tabiat Parkı otel iç görüntüsü-4	39
Şekil 15. Uzungöl Tabiat Parkı sosyal alan görüntüsü-1.....	40
Şekil 16. Uzungöl Tabiat Parkı sosyal alan görüntüsü-2.....	40
Şekil 17. Uzungöl Tabiat Parkı sosyal alan görüntüsü-3.....	41
Şekil 18. Uzungöl Tabiat Parkı sosyal alan görüntüsü-4.....	41

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Türkiye'deki korunan alan sayıları ve alanları.....	11
Tablo 2. Korunan alanlar ile ilgili kanunlar	19
Tablo 3. Türkiye'nin taraf olduğu ve korunan alanlarla ilgili uluslararası sözleşmeler	20
Tablo 4. Türkiye'de ekonomik değer belirleme çalışmaları.....	23
Tablo 5. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri.....	42
Tablo 6. Otellerin fiziksel özellikleri	43
Tablo 7. Otellerin fiziksel özellikleri	43
Tablo 8. Otel oda tipleri	44
Tablo 9. Otellerin fiziksel özellikleri	45
Tablo 10. Otellerin uzaklık ölçütleri.....	46
Tablo 11. Otellerin manzara görüntüleri.....	46
Tablo 12. Otellerin manzara görüntü derecesi.....	47
Tablo 13. Değişkenlikler ve betimleyici istatistikler	48
Tablo 14. Değişkenlikler ve betimleyici istatistikler	49
Tablo 15. Uzungöl Tabiat Parkı göl manzarası için ekonomik değer tahmini	50

SEMBOLLER DİZİNİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Devletler
CBD	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
CITES	Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine Dair Sözleşme
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
EUROPARC	Avrupa Tabiat Parkları ve Milli Parklar Federasyonu
FAO	Birleşmiş Milletlerin Gıda ve Tarım Örgütü
GEF	Küresel Çevre Fonu
HFF	Hedonik Fiyat Fonksiyonu
HFY	Hedonik Fiyat Yöntemi
KDY	Koşullu Değerleme Yöntemi
MAB	İnsan ve Biyosfer Programı
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
SMY	Seyahat Maliyet Yöntemi
TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
IUCN	Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Korunma Birliği
IUPN	Uluslararası Doğa Koruma Birliği
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNCCD	Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi
WDPA	Korunan Alanlara İlişkin Dünya Veri Tabanı
WWF	Dünya Doğayı Koruma Vakfı

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Geçmişte ormanlar sadece odun hammaddesi üretimi amaçlı kullanılırken günümüzde toplum duyarlılığının artması sonucu ormanların sunduğu hizmetler de büyük önem kazanmıştır. Toplumun doğa turizmine olan ilgisinin yükselmesiyle ormanların rekreatif amaçlı kullanımına olan talep de artış göstermiştir. Bu durum ormancılık sektörüne ekoturizm adı altında yeni bir gelir kaynağı sunmuştur. Ekoturizm genellikle korunan alanlarda yapıldığı düşünülmekte olup iki anlayışla yürütülmektedir. Birinci anlayış, ormanlarda ve korunan alanlarda doğa yürüyüşü, çadırılı kap alanları vb. faaliyetleri içermektedir. İkinci anlayış ise ormanlık alanların kısmen veya tamamen turizme açılmasıdır. Bu ikinci anlayışta orman ekosisteminde konaklama yerlerine (pansiyon, otel, motel vb) izin verilmesi, ormanlık alanlarda piknik yapılması, safari turlarının düzenlenmesi gibi faaliyetler bulunmaktadır. Bu anlayış her ne kadar orman ekosistemine zarar verdiği düşünülse de ülke ekonomilerine önemli derecede katkı yaptığı yönünde çalışmalar bulunmaktadır. Novelli ve Scarth (2007) Maleavi'de Liwonde Milli Parkı'nın kapı giriş ücretleri dahil yıllık ekoturizm gelirinin 99.130 \$ olduğunu tespit etmişlerdir. Ünal Ankaya vd. (2018) 2003-2017 yılları arasında Türkiye'nin ekoturizm gelirinin ve 5-20 Milyar \$ arasında değiştiğini belirtmişlerdir. Dünya'da ve Türkiye'de ekoturizmden sağlanan gelirin oldukça yüksek olması, ekoturizm alanı olan ormanların rekreatif değerinin ekonomik açıdan ortaya konulmasını zorunlu kılmaktadır.

Ormanların sağladığı fayda ve hizmetler, pazarda doğrudan fiyatlandırılması mümkün olmadığından, bu fiyatlandırmanın başka bir deyişle değerlemenin yapılabilmesi için piyasa dışı yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Ormanların rekreatif değerlerinin hesaplanmasında piyasa dışı veya kullanım dışı olarak adlandırabileceğimiz ekonomik değerlendirme çalışmalarında Koşullu Değerleme Yöntemi (KDY), Seyahat-Maliyet Yöntemi (SMY) ve Hedonik Fiyat Yöntem (HFY)'leri kullanılmaktadır. Genellikle yapılan değerlendirme çalışmalarında SMY ve KDY'leri oldukça fazla tercih edilmektedir. Ancak, doğal ve kültürel kaynakların çevresel değerlerinin sağladığı faydalar milli gelir hesaplarına yansıtılmayıp çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Ayrıca bu durum

ekonomik büyümeyle ilgili yapılan milli gelir hesaplamalarında eksik verilerin oluşabilmesine neden olmaktadır. Özellikle A.B.D, Kanada ve Avustralya ve bazı Avrupa ülkelerin de korunan alanların HFY ile ekonomik değerinin tahmini ile ilgili birçok çalışma yürütülmüştür. Ancak ormancılıkta korunan alanların HFY ile ekonomik değerlendirilmesi konusunda ülkemizde çalışma yok denecek kadar azdır. Bu yöntemin; doğal kaynakların kullanım ve kullanım dışı sağladıkları faydaları ölçmeyi mümkün kılması ayrıca bir işletmenin çevre kalite seviyesini iktisadi anlamda derleyecek süreci izlemesinden dolayı bu alanda yapılacak olan ilk çalışmalardan biri olma özelliğini taşımaktadır.

Dünyada ve Türkiye’de doğal kaynakların, özellikle bu kaynakların içerisindeki ormanların, sürdürülebilir biçimde planlanması ve işletilmesi oldukça önemli bir konudur. Bu kaynakların işletilmesi noktasında ekonomik değerlerinin hesap edilmesi ve milli gelir içindeki yerinin en doğru şekilde saptanması bu alanlara yapılacak olan kamu ve özel sektör yatırımlarına altlık oluşturması açısından önem arz etmektedir. Dünyada korunan alanların, çevresine ekolojik faydalarının yanında konut fiyatlarına, turizm faaliyetlerine ve ziyaretçi sayısı üzerine iktisadi açıdan olumlu etkilerini HFY ile ortaya koyan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Türkiye’de de benzer amaçlarla SMY ve KDY ile korunan alanlar üzerine kimi çalışmalar bulunmaktadır. Ancak Uzungöl tabiat parkının ekonomik değerinin HFY ile belirlenmesi, korunan alanlar üzerinde bu yöntem ile gerçekleştirilecek ilk çalışma özelliğini taşımaktadır. Çalışmadan elde edilecek veriler, korunan alanların planlamasında, ziyaretçi yönetiminde somut verilerin kullanımına olanak sağlayacaktır. Türkiye’deki korunan alanların planlamasında ve yönetiminde ekonomik değerlendirme konusu somut veri eksikliği nedeniyle çok fazla çalışılmamıştır. Oysaki korunan alanların bulunduğu bölgelerdeki turizm hareketine çok yüksek katkı sağladığı ortadadır. Bu tez çalışmasıyla elde edilecek verilerle, korunan alanların turizme ekonomik katkısı konusundaki eksikliğin giderilmesinde önemli katkılar sağlanacaktır.

Bu tez çalışmasıyla Doğu Karadeniz Bölgesi Trabzon ilinde korunan alan statüsünde olan Uzungöl Tabiat Parkı’nda yapılmıştır. Bu çalışmadan elde edilecek sonuçlarla, korunan alanın sağladığı sosyal ve fiziksel faydalarının (dışsallıkların) HFY ile, ekonomik anlamda ifade edilebilir (ölçülebilir) olduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Elde edilecek çıktılar ışığında, doğal kaynaklar arasında olan bu alanın ekonomik değeri tespit edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca doğal kaynakların daha verimli işletilmesi noktasında ekonomik değerlerinin hesap edilmesi ve milli gelir içindeki yerinin en doğru şekilde belirlenmesiyle bu tür doğal kaynaklarca zengin alanlara yapılacak olan yatırımlara sağlıklı

bir şekilde altlık oluşturması hedeflenmektedir. Orman alanlarımızın içinde var olan oldukça da zengin bir doğal kaynağa sahip olan korunan alanların turizme ekonomik katkısı konusundaki eksikliğin bir an önce giderilmesine önemli katkı sağlayacak olması, korunan alanların gelecek planlamasında, ziyaretçi ve özellikle atık yönetiminde somut verilerin kullanımına olanak sağlaması çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

1.2. Genel Kavramlar

Tez alışması korunan alanlar içinde yer alan Uzungöl Tabiat Parkında ve çevresinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda genel kavramlar başlığı altında korunan alanların tanımı, tarihsel gelişimi ve hukuksal durumları hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

1.2.1. Korunan Alan

Ormanlar, doğal kaynaklar içerisinde en çok etkilenen alanların başında gelmektedir. Korunan alanların ilk rnekleri: İnsanların yaşam kaynağı olan su kaynakları, dini meknlar, yaban hayvan türleri ile yaşam alanlarıdır (Kurdoğlu, 2007).

Korunan alan fikri 1933 yılında Londra’da düzenlenen Uluslararası Flora ve Fauna Koruma konferansında ilk defa ortaya çıkmıştır. Bu sözleşme nesli tehlike altında olan veya ender bulunan türlerin korunması için imzalanan ilk sözleşmedir. 1948 yılında korunan alanlar için Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUPN) kurulmuştur. Bu kuruluş 1958 yılında Birleşmiş Milletlerin bir organı olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür rgt (UNESCO) tarafından IUCN Şeklinde adını değiştirilmiş ve 1990 yılında bu rgt “Dünya Koruma Birliği” adını almıştır. IUCN’ne göre korunan alan; özellikle biyolojik çeşitliliğin, doğal ve kültürel kaynakların korunmasına ve sürekliliğin sağlanmasına hizmet eden, yasal yollarla idare edilen kara ve deniz alanları olarak tanımlanmaktadır (IUCN, 1994).

Korunan alanların uluslararası ve ulusal kuruluşlar tarafından, kanun ve yönetmeliklerle farklı Şekillerde tanımlamaları yapılmıştır. 1992 yılında Rio’da gerçekleştirilen Biyolojik eşitlilik Sözleşmesine göre korunan alan; belirlenmiş koruma amaçlarını göre sınıflandırılan ve yönetilen coğrafi alanlar Şeklinde tanımlanmıştır.

Yücel ve Babuş (2005) korunan alanlar doğanın bitki ve hayvan varlığını ve yaşam alanlarını belirli ölçütler dâhilinde koruyarak hem doğanın hem de insan yaşamının devamlılığı için gerekli olan doğa parçaları olarak tanımlamıştır.

Kuvan (1999) korunan alanların, ulusal koruma ve kalkınma politikaları ile ilişkili olup, sadece biyolojik çeşitliliğin korunması değil ayrıca kaynak niteliklerine uygun olarak sosyoekonomik gereksinmelerin karşılanması açısından sürdürülebilirliğin sağlanması için yaşamsal öneme sahip olduğunu belirtmiştir.

Korunan alanların çevresel ve ekolojik işlevlerinin yanı sıra sosyal ve ekonomik işlevleri de çok önem arz etmektedir. Günümüzde dünyanın birçok bölgesinde insanlar korunan alanlarla iç içe yaşamlarını devam ettirmektedir. İnsanlar korunan alanların toprak ve suyu koruma, şifalı bitkiler içerme gibi fonksiyonlarından doğrudan yararlanmaktadır (Yıldırım ve Erol, 2012). Ayrıca korunan alanların işlevi yalnızca doğayı koruma amacını gerçekleştirmekle kalmayıp aynı zamanda doğa koruma amacına aykırı olmayacak şekilde, toplumun rekreasyonel ihtiyaçlarının da karşılanabileceği, ekolojik, ekonomik ve sosyal açıdan da faydalar sağlamaktır (Kuvan, 1999).

Korunan alanlar, uluslararası öneme sahip olan doğal ve kültürel kaynaklar içeren biyolojik çeşitliliği koruyan ayrıca gelecek nesillere taşınmasında önemli bir rol oynaması nedeniyle, dünyada kabul gören güçlü ve yaygın bir statüdür. Ülkeler kendi içerisinde yasal düzenlemeleri yapmakla kalmayıp uluslararası anlaşmalar yaparak kaynakları korumak, sürekliliğini sağlamak ve kaynakları amaçlarına göre işletmek üzere önlemler almaktadır (İlter ve Ok, 2012).

Geçmişte insan faaliyetlerinin yasaklandığı korunan alanları yalnızca yasaklar ile koruma mantığı, ekosistem üzerindeki yoğun baskıları engelleyememekte, doğal ve kültürel kaynakların korunmasında etkin sonuç sağlayamamaktadır (Alkan vd., 2009). Ayrıca, söz konusu bu yasaklar ormancılık örgütü ile toplum arasındaki iletişimi olumsuz etkilerken aynı zamanda yerel halk ile çatışmalara neden olmaktadır (Toksoy vd., 2008; Toksoy ve Bayramoğlu, 2017). Günümüzde korunan alanlar ile biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal kaynakların sürdürülebilirliği ve sosyal kalkınma süreçleri ile bütünleşmeyi amaç edinmektedir (Yücel ve Babuş, 2005). Değişen bu anlayış ile modern korunan alan yaklaşımı, 19. yüzyılda Avusturalya, Kanada, ve ABD’nde gelişmişken Avrupa ve diğer ülkelere ancak 20. yüzyılda yayılmıştır (Geray ve Akesen, 2001).

Korunan alanların tarihsel süreci incelendiğinde ormanların kaynak değerlerin yalnızca korunması ve iyileştirilmesi değil aynı zamanda toplumların ihtiyaç ve

gereksinimlerini de karşıladığı bir anlayışın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu anlayışla birlikte, korunan alanların dokuz amacı bulunmaktadır. Bunlar; bilimsel araştırma, yaban hayatı korunması, tür ve genetik çeşitliliğin korunması, çevresel hizmetlerin sürdürülebilirliği, doğal ve kültürel değerlerin korunması, rekreasyon, eğitim-öğretim, doğal kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, kültürel ve geleneksel niteliklerin devamlılığının sağlanmasıdır (Anonim, 2006).

1.2.2. Dünya’da ve Türkiye’de Korunan Alanların Gelişimi ve Mevcut Durumu

Geçmişten günümüze Dünya’da birçok statüde korunan alan mevcut olup bu alanlar zamana bağlı olarak gelişim ve değişimler yaşamıştır. Bu gelişim ve değişimler genel hatlarıyla 1.2.2.1 ve 1.2.2.2 başlıklarında incelenmiştir.

1.2.2.1. Dünya’da Korunan Alanların Gelişimi ve Mevcut Durumu

Milattan önce yaşayan kavimlerinde doğa koruma düşüncesinin olgunlaşmamasına ve doğa koruma kavramı kullanılmamasına rağmen bu konuyla ilgili uygulamalar bulunmaktadır. M.Ö. 252 yılında Hindistan İmparatoru Asoka, ormanların ve hayvanların korunması amacıyla ferman çıkarmıştır (Wright, 1996). İngiltere Kralı William-I ise, 1084 yılında koruma amacıyla arazi etüdü çalışmasının yapılmasını emretmiştir. Bu çalışmayı İngiltere'nin tamamında; ormanları, balıkçılığı, tarım alanlarını, av rezervlerini, verimli toprak kaynaklarının değişimini içerecek şekilde “Domesday Book” başlığıyla hazırlatmıştır (Yücel, 1995).

Sanayi devrimiyle koruma konusunda oldukça köklü değişimler meydana gelmiştir. Bu durum bugün ki koruma anlayışının temellerinin atılmasına neden olmuştur. Koruma anlayışı ile başlayan hareketliliğin sonuç vermesiyle, Avrupa ve Amerika’da da koruma hareketliliği gerçekleşmiştir (Erdönmez, 1997).

İlk sanayi devriminin sonlarına doğru 1829 yılında doğa koruma düşüncesinin bilinçli olarak ortaya çıkması, yasal çerçevede doğa koruma çalışmalarının yapılması, korunan alanlarının ayrılması, yasal önlemlerin alınması ve konu ile ilgili bilimsel çalışmaların yapılmasının temelleri atılmıştır (Yücel ve Babuş, 2005). İlk kez Almanya’nın

Bonn şehrinde Drachenfels ve 1838 yılında Bakir Ormanı'nın bir kısmı muhafaza amaçlı ayrılmıştır (İnal, 1949).

Amerika'nın Yellowstone bölgesinde geçimini avcılıkla sağlayan insanlar, bölgedeki hayvanların ve bitkilerin varlığını korumak ve doğal güzelliklerini gelecek nesillere aktarmak için çalışmalar yapmıştır. Bu kapsamda dünyanın ilk ulusal parkı 8.670 km² büyüklüğü ile Amerika'da bulunan "Yellowstone Milli Parkı"dır. 1872 yılında ilan edilen milli park dünya üzerinde doğa koruma düşüncesinin ülkeler tarafından resmen başlangıcı olarak görülmektedir (Akesen, 1978).

Doğa koruma ve milli park kavramının ortaya çıkmasıyla birçok ülke bu kavramları benimsemiştir. Amerika'dan sonra kronolojik sıraya göre ilan edilen ilk milli parklar, Avustralya 1879 yılında ilan edilen "Royal Milli Parkı", Kanada'da 1885 yılında "Banff Milli Parkı", Yeni Zelanda'da 1897 yılında "Tongariro Milli Parkı" ve Meksika'da 1898 yılında "El Chico Milli Parkı"dır (Eagles vd, 2002).

Milli park düşüncesinin Avrupa'daki ilk örneği ise 1909 yılında İsveç'te, ilan edilen "Abisko Milli Parkı"dır. İtalya'da 1922 yılında ilan edilen ilk Milli Park "Grand-paradiso"dur. Bulgaristan'da 1934 yılında ilan edilen "Vitosha Dağı" ilk milli parktır. Yunanistan'ın İlk Milli parkı olan "Olympos" 1938 yılında ilan edilmiştir. 1951'de İngiltere'de ilan edilen ilk milli park "Peak District Milli Parkı"dır. Fransa'nın ilk örneği ise 1963 tarihli "Vanoise Milli Parkı"dır (Anonim, 2014). Almanya'da ilk milli park 1970 yılında ilan edilen "Bavyera Ormanı Milli Parkı"dır. Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar dünya genelinde yaklaşık 50 tane milli park ilan edilmiştir. Bu sayı İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda yaklaşık 350'ye ulaşmıştır. Fakat milli park yönetim anlayışı Avrupa ve Amerika'da farklılık göstermektedir. Avrupa'daki milli park anlayışında "insan-doğa" ilişkisi ön planda tutularak bilim ve araştırmaların yapılmasına, ziyaretçilerin doğaya zarar vermeden turistik amaçlı kullanmalarına izin verilirken Amerika'da milli park anlayışı doğal alanların ziyaretçilere kapalı tutularak korunması şeklindedir (Yücel ve Babuş, 2005).

Dünya'da doğal yaşam alanlarını ve bu alanlarda yaşayan canlıları korumak, bu alanların kullanım amacını belirlemek için birçok sivil toplum örgütü kurulmuş ve ülkeler arasında sözleşmeler imzalanmıştır. Kurulan sivil toplum örgütleri ve imzalanan sözleşmeler sayesinde ülkeler arası finansman mekanizması kurulmuştur. Ayrıca sivil toplum örgütleri çeşitli konferans ve sempozyumlar yaparak korunan alanların amacını ve önemini vurgulamaya çalışmıştır.

İlk olarak 1948 yılında IUCN, dünya çapında korumayı teşvik etmenin bir yolu olarak kurulmuştur. Korunan alanların oluşturulması her zaman önemli bir odak alanı olarak görülmüştür. Yine 1961 yılında halk tarafından koruma desteğini harekete geçirecek yeni bir uluslararası sivil toplum örgütü olan Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF) kurulmuştur. Bu kuruluş, uluslararası koruma için büyüyen döneminin başlangıcı kabul edilmektedir. İlerleyen yıllarda her ülke korunan alanlarla ilgili olarak kendi kayıtlarını tutmaya başladığından dünyanın korunan alan sisteminin kapsamı noktasında bilgi eksikliği oluşmuştur. Bu durumun 1962 yılında fark edilmesiyle Dünya Milli Parklar Konferansı gerçekleştirilmiş ve Birleşmiş Milletler (BM) Korunan Alanlar Listesi yayınlanarak dünya çapında daha resmi bir hareket başlatılmıştır.

1963 yılında Tanzanya, Mweka'da Afrika Yaban Hayatı Yönetimi Koleji kurulmuştur. 1968 yılında UNESCO İnsan ve Biyosfer Programı, biyosfer rezervleri tespit etme çalışmalarına başlamıştır. 2020 yılı itibariyle 129 ülkede 714 rezerv alanı bulunmaktadır. 1971 yılında imzalanan Ramsar Sözleşmesi ile 2020 yılı sonunda 170 ülkenin imzasıyla 254,5 milyon hektardan oluşan 2.413 sulak alan koruma altına alınmıştır.

1972 yılında BM Çevre ve Kalkınma Konferansı ile korunan alanları etkileyen yeni sözleşmeler onaylanmış ve Nairobi merkezli Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) kurulması sağlamıştır. Aynı yıl ABD'de İkinci Dünya Milli Parklar Konferansı ile IUCN tarafından geliştirilen ve birçok dünya ülkesinin uygulamaya koyduğu 10 koruma kategorisi (Bilimsel Rezervler, Milli Parklar, Doğa Anıtları, Doğa Koruma Rezervleri, Peyzaj Koruma Alanları, Kaynak Rezervleri, Antropolojik Rezervler, Çok Yönlü Kullanım Alanları, Biyosfer Rezervleri ve Dünya Miras Alanları) belirlenmiş ve nesli tükenme tehlikesi noktasına gelen fauna ve flora türlerinin yer aldığı "Kırmızı Liste" geliştirilmiştir. 1977'de Kosta Rika'da başlayan korunan alan personeli için eğitim programı günümüze kadar devam etmekte olup Orta Amerika'daki alanlar için eğitilmiş personel sağlamaktadır (Chape vd., 2008).

1978 yılında IUCN korunan alan kategorileri sistemi, dünya çapında korunan alan kapsamının değerlendirilmesi için yayınlanmıştır. 1980 yılında IUCN, WWF ve UNEP tarafından yayınlanan "Dünya Koruma Stratejisi", sürdürülebilir kalkınma kavramını ve koruma ile kalkınma arasındaki ortaklığı popüler hale getirmiştir. İngiltere'de 1981 yılında IUCN ve Milli Parklar ve Korunan Alanlar Komisyonu tarafından Dünya Korunan Alan Veritabanı (WDPA) kurularak korunan alanlar hakkında dünya çapında ilk veri tabanını oluşturulmuştur.

1987 yılında, Bali’de III. Dünya Milli Parklar Kongresi, hedef olarak dünyadaki biyomların her birinin %10 korunan alan kapsamını belirleyerek ulusal kalkınma planlarında kilit bir unsur olarak korunan alanların önemi vurgulanmıştır. 1991 yılında Dünya Bankası, UNDP ve UNEP tarafından oluşturulan Küresel Çevre Fonu (GEF), korunan alanlar için, özellikle daha sonra müzakere altında olan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD) aracılığıyla, büyük bir yeni hükümetler arası finansman mekanizması sağlamıştır. 1992 yılında IV. Dünya Ulusal Parklar ve Korunan Alanlar Kongresi ile korunan alanların diğer sektörlerle arasındaki bağlantıları vurgulanmıştır.

Brezilya Rio de Janeiro’da Dünya Zirvesinde, korunan alanlarla büyük ilgisi olan CBD ile İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi onaylanmıştır. 2002 yılında Güney Afrika’da Johannesburg kentinde düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, biyolojik çeşitlilik kaybının 2010 yılına kadar tersine çevrilmesi ve 2012 yılına kadar kapsamlı bir deniz koruma alanları sisteminin kurulması çağrısında bulunmuştur. 2003 yılında V. Dünya Parkları Kongresi ile sürdürülebilir kalkınma için korunan alanların önemini yeniden vurgulanmıştır. Son olarak 2004 yılında CBD Taraflar Konferansı'nın 7. toplantısında, CBD'nin yerinde koruma bileşenlerinin uygulanmasını desteklemek için kapsamlı bir Korunan Alanlar Çalışma Programı benimsemiştir (Chape vd., 2008).

2006 yılında Dünya Mirası Sözleşmesi kabul edilmiştir. 2020 yılı itibariyle 167 ülkede 213 doğal Dünya Mirası alanı ve 39 karma doğal ve kültürel sit alanı, 336,87 milyon ha alanı kapsamaktadır.

Çevresel süreçlerin de etkisiyle dünyada korunan alan sayısı her geçen gün artmaktadır. WDPA’ya göre Dünya üzerinde 261.216 adet belirlenmiş korunan alan bulunmaktadır. Bunların 243.767’si karasal koruma alanıdır. Bu alanlar toplamda yaklaşık 20 Milyon km² üzerinde alanı kaplamakta olup dünya kara alanının %15,3’üne karşılık gelmektedir. Deniz koruma alanları, kara koruma alanlarına göre sayı olarak daha az olmasına rağmen toplam 174.490 adettir. Dünya’nın 6 Milyon km²’den fazla alanını kaplamakta olan bu alanlar dünya okyanusunun %7,56’sına karşılık gelmektedir. Korunan alanların bölgesel dağılımı incelediğinde Asya - Büyük Okyanus bölgesinde 37.184, Batı Asya’da 378, Avrupa’da 160.695, Afrika’da 8.448, Güney Amerika’da 9.767, Kuzey Amerika’da 44.678 ve Kutuplar ’da ise 35 adet korunan alan bulunmaktadır (URL-1, 2020).

1.2.2.2. Türkiye’de Korunan Alanların Gelişimi ve Mevcut Durumu

Türkiye yer şekilleri ve jeolojik açıdan farklılık gösteren bir ülke olup bu farklılıklar flora-fauna tür ve kaynak çeşitliliğini oluşturmaktadır. Türkiye üç fitocoğrafik bölgeye ayrılmaktadır; Avrupa-Sibirya, Akdeniz ve İran- Turan flora alanıdır. Türkiye’de üç farklı flora alanının bulunması oldukça zengin ekolojik rezervlere sahip olmasına olanak sağlamıştır (Saya ve Güney, 2014).

Osmanlı İmparatorluğundan günümüze kadar korunan alanlarla ilgili birçok uygulama yapılmıştır. 15. yüzyılda İstanbul’da belirli derelerin dolmasını engellemek amacıyla akarsuyun havzalarında otlama, tarım ve inşaat yapılması yasaklanmıştır. Ayrıca dik yamaçlara ayırık otu ektirilerek toprak erozyonu engellenmeye çalışılmıştır (Anonim, 2007).

1727 yılında İstanbul’da ormanlarda meydana gelen kaçak kesimlere müdahale ederek koruma önlemleri alınmıştır. Yine 1767 yılında odun ve su kıtlığından dolayı inşaatlar durdurulmuştur (Yalınkılıç ve Arpa, 2005). 18. Yüzyılda ‘Lale Devri’ ile Osmanlı İmparatorluğu’nda yeni bir park-bahçe işi gündeme gelerek rekreasyon kullanımına yönelik doğanın korunması dolaylı olarak sağlanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu’nda Tanzimat dönemiyle beraber ormanların korunması ile ilgili yaşanan sorunlarda sivil toplum kuruluşları öncü rol oynamış ve önemli çabalar sarf etmişlerdir. Bununla birlikte toplum tarafından artan orman ve doğa koruma hassasiyeti önemli gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler;

- 1858 yılında çıkarılan Arazi Kanunnamesi,
- Bu kanunname ile ormanların korunmasında yetersiz kalınmasından dolayı 1870 yılında çıkarılan Orman Nizamnamesi,
- 1876 yılında tamamlanan Mecelle-i Ahkam-ı Adliye (Medeni Hukuk)’dir. (Özdemir, 2002).

Yaşanan bu gelişmeler Osmanlı İmparatorluğu’nun orman ve doğa koruma karşısındaki tutumunu ortaya koymaktadır.

Osmanlı İmparatorluğun son dönemlerinde de ormanlarla ilgili önemli gelişmeler olmuştur. 1919 yılında yürürlüğe giren Amenejman talimatnamesi bunlardan biri olup bu talimatname ile ormanlar “işletme ormanları” ve “koruma ormanları” olarak ikiye ayrılmıştır (İnal, 1949).

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurulması ile birlikte ormanlar işletme ve koruma ormanları olarak yönetilmeye devam edilmiştir. Bu yönetim anlayışının sonucu olarak İnan (1949)'da, ilk defa "Milli Park" terimi kullanmış olup dünyadaki doğa koruma konusunda yaşanan gelişmelere paralel olarak Türkiye'de de farklı bir koruma anlayışına ihtiyaç duyulduğu ortaya konulmuştur. Türkiye tarafından 1931 yılında imzalanan Balina Avcılığının Düzenlenmesi Sözleşmesi doğa koruma anlamında ilk uluslararası sözleşme olma özelliği taşıması açısından oldukça önemlidir (Yeşil, 2016).

1937 yılında çıkarılan 3116 Sayılı Orman Kanunu Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk "Orman Kanunu" olma özelliği taşımaktadır. Çıkarılan bu kanun ile mevcut ormanın tanımı, mülkiyet durumu, korunması vb. hususlar tanımlanmıştır. Her ne kadar milli park, tabiat parkı gibi terimler yasada yer almasa da Orman Kanununun 5. Fasıllında ormanların korunması konusundan bahsedilmiş ve 8. Fasıllında da hangi ormanların muhafaza ormanı ayrılacağı konusu açık şekilde belirtilmiştir. Buna rağmen Türkiye'de 1950'li yıllara kadar herhangi bir orman muhafaza ormanı olarak ilan edilmemiştir. 1951 yılında ilan edilen İstanbul Belgrad Ormanı ilk ilan edilen muhafaza ormanı özelliği taşımaktadır (Teksöz vd., 2014).

1956 yılında 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 4. ve 25. maddeleri ile yasal anlamda ilk defa "Milli Park" terimi Türk kanunlarına girmiştir. 6831 sayılı Orman Kanununun yürürlüğe girmesiyle 1958 yılında Yozgat Çamlığı Milli Parkı ilan edilen ilk milli park olmuştur ve 1980'li yıllara kadar milli park konusunda çalışmalar devam etmiştir (Yücel, 2005).

Milli Parklar, 1983 yılında çıkarılan 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve 1986 yılında yürürlüğe giren Milli Parklar Yönetmeliği ile 6831 sayılı Orman Kanunu'ndan ayrılmıştır. Milli Parklar Kanunuyla birlikte Türkiye'de dört farklı korunan alan statüsü belirlenmiştir. Bu koruma statüleri içinden "Milli Park, Tabiat Parkları ve Tabiat Anıtı" rekreasyon kullanımına izin veren koruma statüleridir (T.C. Resmi Gazete, 1983). Bu alanlar 2873 sayılı kanunda;

1. Milli Park; "bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını",
2. Tabiat Parkları; "bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını",

3. Tabiat Anıtı: "tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dâhilinde korunan tabiat parçalarını",
4. Tabiatı Koruma Alanı; "bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını, ifade etmektedir" şeklinde tanımlanmaktadır.

2873 Sayılı Milli Park Kanununa göre günümüzde Türkiye’de korunan alanların sayıları ve alanları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Türkiye'deki korunan alan sayıları ve alanları

Milli Park Kanunu Kapsamında Korunan Alanlar Statüleri	Sayısı	Alanı (Ha)
Milli Parklar	45	879.768
Tabiat Anıtları	116	9.389
Tabiatı Koruma Alanları	30	46.726
Tabiat Parkları	247	106.836
Toplam	438	1.042.719

Türkiye’de 2873 sayılı kanun kapsamında günümüze kadar toplam 438 adet koruma alanı ilan edilmiştir. Bu alanlar toplam 1.042.719 hektar alanı kapsamakta olup Türkiye yüz ölçümünün %1,3’ne karşılık gelmektedir.

Türkiye’de ilan edilen ilk Tabiat Anıtı 1988 yılında Düzce İlinin Merkez ilçesine bağlı Samandere köyünde bulunan Samandere Şelalası, ilk Tabiatı Koruma Alanı, 1987 yılında Samsun ilinin Tekkeköy ilçesinde yer alan Hacıosman Ormanı ve Türkiye’de ilan edilen ilk Tabiat Parkı ise 1983 yılında belirlenip koruma altına alınan Muğla İli Fethiye ilçesi sınırlarındaki Ölüdeniz Kıdrak Tabiat Parkı’dır.

Şekil 1. Türkiye korunan alan haritası (URL-2, 2018).

1.2.3. Dünya’da ve Türkiye’de Geçmişten Günümüze Korunan Alan Hukuksal Durumu

Korunan alanların özellikle küresel iklim değişikliği ile mücadele kapsamında artan öneminin yanı sıra bu alanların gelecek nesiller tarafından kullanılabilmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde bir takım hukuksal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu hukuksal düzenlemeler 1.2.3.1 ve 1.2.3.2 başlıklarında incelenmiştir.

1.2.3.1. Dünya’da Geçmişten Günümüze Korunan Alanların Hukuksal Durumu

Korunan alanlar doğal ve kültürel niteliğe sahip alanlar olmasının yanı sıra çok yönlü niteliklerinden dolayı gelecek nesillerin bu alanlardan faydalanabilmeleri için sürdürülebilir koruma politikaları ile yönetilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, atılacak öncelikli adımlardan biri bu alanların sahip oldukları özelliklere ve değerlere bağlı kalarak "korunmasına" karar verilmesidir. Bu tür alanlara ayrıcalıklı bir pozisyon kazandırılması için bir koruma statüsü/yapısı getirmek ve yasal güvence altına alınarak koruma amacının daha basit ve kalıcı olarak gerçekleştirilebileceği düşünülebilmektedir.

Bu kapsamda korunan alanlar her ülkenin kendisinin belirlediği hedefler doğrultusunda tanımlanarak sınıflandırılmış ve gerekli kanunlar çıkarılmıştır. Ancak kaynak nitelikleri ve yönetim amaçları aynı olmasına rağmen ülkelerin yasalarında

korunan alanların sınıflandırılması için kullanılan terimler farklılık göstermekte veya tam tersi durum da söz konusu olabilmektedir. Örneğin korunan alanlar Avustralya'da biyolojik rezerv, Kanada'da ekolojik rezerv adı altında yönetilirken Türkiye'de ise bu alanlar "Mutlak Korunan Alanlar" olarak tanımlanmakta, bilimsel araştırma ve koruma amacıyla yönetilmektedirler. 20. yüzyıldan itibaren doğal alanlarla ilgili düzenlenen uluslararası organizasyonlarda bu alanlar farklı şekillerde adlandırılıp sınıflandırılmıştır.

Korunan alan terimi ilk olarak 1933 yılında Londra'da düzenlenen 'Uluslararası Flora ve Faunanın Korunması Konferansı'nda açıklanmaya çalışılmıştır. Konferansta; dört farklı korunan alan statüsü belirlenmiştir. Bunlar; milli park, sıkı doğa rezervi, flora ve fauna rezervi ve avcılık ve toplama yasağına sahip rezervleridir (IUCN, 1994).

"Afrika'nın Bitki ve Hayvan Varlığının Yerinde Korunması Uluslararası Sözleşmesi" doğanın estetik değerini ön plana çıkararak ilk sözleşme olma özelliğinin yanı sıra nesli tehlike altında olan ve nadir türlerin korunmasını sağlayan ilk sözleşme niteliğindedir (Gillespie, 2014).

UNESCO'nun desteği ile 1948 yılında IUPN kurulmuş olup. 1958 yılında adı Uluslararası Doğa Koruma ve Doğal Hayatı Koruma Birliği (IUCN) şeklinde değiştirilmiştir. Son olarak 1990 yılında ismi Dünya Doğayı Koruma Birliği olarak değiştirilmiş, fakat IUCN kısaltması kullanılmaya devam edilmiştir. IUCN kamu, özel kuruluş ve sivil toplum örgütlerini aynı çatı altında bir araya getirerek Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi (UNCCD), Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine Dair Sözleşmesi (CITES), Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD) ve Sulak Alanlar Sözleşmesi (RAMSAR) ile ortak birçok proje yürütmüştür. Böylelikle doğal kaynakların korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir şekilde yönetilmesini sağlamak için ilgili diğer kuruluşlara katkı sağlamıştır.

Doğa koruma alanlarının kriterlerini belirleyen tek otoriter haline gelen IUCN, 4. Dünya Korunan Alanlar ve Milli Parklar kongresi sonucunda korunan alanları 6 farklı statüde sınıflandırmıştır (Eroğlu, 2014).

IUCN tarafından yasal doğrultuda belirlenen statüler;

1a.Mutlak Doğa Rezervi: Biyolojik çeşitlilik, jeolojik, jeomorfolojik özellikler sıkı bir şekilde korunmaktadır. İnsanların ziyareti, kullanımı ve etkileri koruma değerlerinin korunmasını sağlamak için kontrol edilerek sınırlandırılır.

1b.Vahşi Yaşam Alanı: Genel anlamda doğal karakteri ve nüfuzunu koruyan, büyük oranda değiştirilmemiş ya da az oranda değişiklik yapılmış alanlar, kalıcı veya önemli bir insan yerleşiminin olmadığı, doğal koşulları korumak için yönetilen alanlardır.

2.Milli Parklar: Doğal veya doğala yakın olan ekosistemleri ve özgün özellikleri ekolojik süreç içerisinde değerlendiren, çevresel ve kültürel meziyetlerle uyumlu, bilimsel, eğitim, rekreasyon ve ziyaretçi fırsatları sunan alanlardır.

3.Doğa Anıtı: Özellikleriyle ön planda olan doğal karakteristikleri, içerdiği biyoçeşitlilik ve ekosistem ile birlikte koruma statüsüdür.

4.Habitat/Türler Yönetimi Alanı: Türleri veya habitatları yönetim müdahalesiyle, yönetilmesine ve onarılmasına yönelik yönetilen alanlardır.

5.Kara veya Deniz Peyzaj Koruma Alanı: Doğa ve kültür arasında uyumlu etkileşimin muhafaza edilmesi için geleneksel arazi kullanımını yoluyla önemli kara ve deniz peyzajlarını korumak ve sürdürmeyi hedefleyen koruma statüsüdür.

6.Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımını İçeren Korunan Alanlar: Doğal ekosistemleri korumak ile koruma ve sürdürülebilir kullanımın karşılıklı yarar taşıdığı durumlarda doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanımına dayalı korunan alanlardır (IUCN, 1994).

Dünya’da koruma bilincinin hızlı bir şekilde yayılma göstermesiyle ülkeler ve sivil toplum kuruluşları doğal kaynakları korumak amacıyla toplumsal bilinci artırmayı amaçlamışlardır. Bu kapsamda 1960-1970’li yıllarda bugünkü anlamıyla doğa koruma bilinci oluşmaya başlamış ve günümüze kadar gelişerek devam etmiştir.

1961 yılında ‘Doğayı Koruma Ekspertler Komitesi’ Avrupa’da doğayı ve kültürel varlıkları koruma ve kullanma ilkelerinde birlikteliğe öncülük etmiştir (Bayer, 1993). Aynı yıl Morges Bildirgesi’nin imzalanmasıyla doğa koruma çalışmalarına mali destek olması amacıyla WWF kurulmuştur (Anonim, 2015). Aynı yıl İsveç’te Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı yapılmış konferans sonucunda CITES imzalanmıştır. Aynı konferansta UNESCO tarafından “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme” kabul edilmiş ve “Dünya Mirası Komitesi” kurulmuştur. (Anonim, 2015a).

1973 yılında Fransa ve Almanya korunan alan yönetiminde birikim ve deneyimlerini paylaşmak amacıyla ortak bir milli park kurmak istenmiş bu amaçla “Avrupa Tabiat Parkları ve Milli Parklar Federasyonu” (EUROPARC) kurulmuştur (Yeşil, 2016).

1976 yılında UNESCO insanların doğal kaynak kullanımına odaklanmış “İnsan ve Biyosfer Programı” (MAB) başlatılmış olup program kapsamında oldukça önemli olan Biyosfer Rezervleri Ağı kurulmuştur (Altan, 1998).

1979 yılında yabancı bitki ve hayvan varlığını ve yaşama ortamlarını korumak amacıyla “Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi” (BERN Sözleşmesi) imzalanmıştır (Anonim, 2015b).

1981 yılında biyolojik kaynakların önemini vurgulamak amacıyla “Birleşik Devletler Gıda ve Tarım Organizasyonu” (FAO), IUCN, WWF, UNEP tarafından “Dünya Koruma Stratejisi” hazırlanmıştır (Yeşil, 2016).

Fakat 1990’lı yıllara kadar yapılan konferanslar, sempozyumlar ve imzalanan sözleşmeler sonucunda ortaya çıkan doğa koruma yaklaşımları genellikle doğa koruma alanlarının içinde veya içinde yaşayan insanları dikkate almamıştır. Bu yaklaşım doğa koruma alanlarının tespit edilmesinde ve yönetiminde önemli sosyoekonomik ve ekolojik sorunlara yol açmıştır (Zal vd., 2006). Doğayı korumanın insansız mümkün olmadığı anlaşılmasıyla insan-doğa anlayışı benimsenmiş ve önceki anlayış revize edilmiştir. Bu anlayışla birlikte özellikle gelişmekte olan ülkelere küresel çevre hedeflerine ulaşılması ve doğa insan bütünleşmesini için finansal fon sağlayan “Küresel Çevre Fonu” (GEF) kurulmuştur (Anonim, 2015c).

Biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların korunması, sürdürülebilir kullanımı açısından önemli girişimlerden biri de 1992 yılında Rio de Janeiro’da gerçekleşen “Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı”dır. Bu konferansın asıl amaçlarından biri uluslararası ormancılık sözleşmesi olmasına rağmen tarafların anlaşamaması üzerine sadece “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi” ve “Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi” imzalanmıştır. Aynı yıl Venezüella’da gerçekleştirilen “4. Milli Parklar Konferansı” korunan alanlar konusunda diğer önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

2012 yılında Güney Kore’de düzenlenen Dünya Koruma Kongresi, doğayı korumanın sorumluluk almak gerektirdiğini sadece belirli kesimlerin değil toplumun tümünün birleşip bu sorumlulukları paylaşmasını vurgulamıştır. Kongre sonucunda biyolojik çeşitliliği “Tabiatı koruyan ve değer veren adil bir dünya” isimli bir çalışma programı başlatılmıştır. Bu program üç temel alanda sürdürülmesi amaçlanmıştır. Bunlar:

- Doğaya değer vermek ve korumak,
- Doğanın kullanımında etkili ve adil yönetim,

- İklim, gıda ve kalkınmadaki küresel zorluklara doğa eksenli çözümlerdir (Kantarlı, 2012).

Yaklaşık 20 yıl sonra 2012 yılında düzenlenen “Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı” (Rio+20)’n da geçen süreçte doğal kaynakların korunması yönünde istenilen sonucu ulaşılamadığı tespit edilerek “İstedığımız Gelecek” adlı sonuç bildirgesi yayınlanmıştır.

2013 yılında Asya kıtasında bulunan devletleri ilk defa bir araya getiren I. Asya Parklar Kongresi düzenlenmiş ve ilerleyen yıllarda yapılacak olan Dünya Milli Parklar Kongresi’nde Asya kıtasının doğa koruma konusundaki durumu incelenmiştir. 2014 yılında gerçekleştirilen Dünya Milli Parklar Konferansında Asya Kıtası’na da dikkate alarak biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kalkınmada korunan alanların rolü tekrar değerlendirilmiştir (Yeşil, 2016).

Son olarak 2016 yılında Dünya Koruma Konferansı gerçekleştirilmiştir. Konferansta ormanlar gündeminin ilk maddesini oluşturmuş olup doğa korumayla ilgili acil sorunlar tartışılmıştır.

1.2.3.2. Türkiye’de Geçmişten Günümüze Korunan Alan Hukuksal Durumu

Türkiye’de korunan alanların hukuksal durumunu incelerken Osmanlı döneminde yaşanan hukuksal gelişmeleri dikkate almak gerekmektedir. Çünkü Türkiye, doğa koruma konusundaki hukuksal düzenlemeleri Osmanlı İmparatorluğu döneminde atılan adımların üzerine inşa etmiştir. 1839-1876 Tanzimat döneminden önce ormanlardan faydalanma, gelişigüzel olmamasına rağmen ormanların kullanımında herhangi bir sınırlama bulunmamaktaydı. Osmanlı İmparatorluğu döneminde ormanlarla ilgili ilk çalışmalar dönemin padişahları tarafından çıkarılan fermanlarla yapılmıştır. Bu fermanların asıl amacı ormanların korunması ve kaçak yapılan kesimleri önlemek olmuştur. Orman arazileri üzerinde yapılan doğa koruma faaliyetleri ise 1850’li yıllardan sonra başlamıştır. Çoğunlukla devletin malı olan ormanlar, kuru ve bataklık gibi alanlarda doğa koruma çalışmaları yapılmıştır.

Türkiye’de ormancılığa ilişkin ilk düzenleme olarak kabul edilen 1858 yılında yayımlanan Arazi Kanunnamesinde temel olarak toprak mülkiyeti ele alınmış ve konuyla ilgili hukuki sorunları çözüme kavuşturmak hedeflenmiştir. Kanunnamenin 104. maddesinde ormanlar için şu ifade kullanılmıştır; halka ait olmayan cibal-i mübaha olarak

adlandırılan sarp ve ormanlık sıradağlardan herkes ihtiyacı kadar ağaç kesebilir. Bu kanunla birlikte ormanların tahrip edilmesinde kontrolün söz konusu olmadığı, ormanların herkesin ortak malı olarak değerlendirildiği dönem başlamıştır (Yücel ve Babuş, 2005).

1870 yılında çıkarılan "Orman Nizamnamesi" de, devlet ormanlarından izin almadan kişisel ya da ticari amaçlar için ağaç kesimi, ağaçların kabuk kısımlarının soyulması, orman alanlarından taze ve kuru yaprak toplanması, toprak, taş ve maden gibi kaynakların çıkarılması, hayvanların otlatılması, bilinçli olarak orman alanlarının yakılması, sınırları belirlenmiş alanların dışında kömür yapılması ve bunun gibi suçları işleyenler hakkında verilecek cezalar düzenlenmiştir (Özdeğirmenci, 2009). Ayrıca çevre ile ilgili konularda oldukça önemli düzenlemelerin yapıldığı Mecelle-i Ahkam-ı Adliye (Medeni Hukuk) 1876 yılında tamamlanmıştır (Özdemir, 2002).

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanıyla beraber ormanların ve koruma değeri taşıyan alanların korunması, yönetilmesi ve kullanılmasına ilişkin farklı tarihlerde yürürlüğe giren farklı kanunlar ve yönetmelikler bulunmaktadır.

22 Nisan 1924 tarihinde yürürlüğü giren 504 Sayılı “Türkiye’de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletilmeleri Hakkında Kanunu” doğa koruma konusuna ilişkin yapılan ilk düzenlemedir. Bu kanunun 8. Maddesi’nde "Devletçe muhafaza ormanı olarak ayrılan/ayrılacak olan yerlerde ağaç kesimi yapılması kesinlikle yasaktır ve devlete ait olmayan ormanların kamulaştırılması ise zorunlu hale getirilmelidir" hükmü yer almaktadır (Özdönmez ve Şad, 1983).

1937 yılında kabul edilen 3167 Sayılı "Kara Avcılığı Kanunu'nun 1.Maddesine göre "Türkiye’de yaşayan faydalı veya zararlı yabani hayvanların avlanmaları” kanun hükümlerine bağlanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 1937). 3167 sayılı kanun üzerinde 11 Temmuz 2003 tarihinde değişiklik yapılarak 4915 sayılı "Kara Avcılığı Kanunu" yürürlüğe girmiştir. Yapılan bu değişiklikle "Yaban Hayatı Koruma Sahaları ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları" olarak iki farklı koruma statüsü ortaya çıkmıştır (T.C. Resmi Gazete, 2003).

18 Şubat 1937 tarihli 3116 Sayılı "Orman Kanunu" Cumhuriyet döneminde yürürlüğe giren ilk orman kanunu olup yasal anlamda ilk orman tanımı yapılmıştır. Bu kanunun 43. maddesi’nde “ormansızlık yüzünden çığ, sel ve erozyon gibi zararların önüne geçebilmek, ayrıca nehir dolmalarını engellemek amacıyla korunması zorunlu olan ormanlar muhafaza ormanı olarak ayrılabilirler" hükmüne yer verilmesi ile doğa koruma fikri somutlaştırılmıştır (T.C. Resmi Gazete, 1937).

31 Ağustos 1956 tarihli 6831 sayılı “Orman Kanunu”nun 25. maddesi’nde "Milli Park" kavramına yer verilmesiyle ilk kez korunan alanlardan söz edilmiştir. Günümüzde bu kanun yürürlükte olmakla birlikte üzerinde pek çok değişiklik yapılmıştır. 1983 yılında kanun maddesinde yapılan değişiklikle (Değişik: 23/9/1983-2896/15 md.) son halini almıştır. Kanun kapsamında Orman Genel Müdürlüğü (OGM); mevki ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir (T.C. Resmi Gazete, 1956). Bu kanunla beraber 1958 yılında “Yozgat Çamlığı” ilk milli park olarak ilan edilmiştir.

4 Nisan 1971 tarihli 1380 sayılı "Su Ürünleri Kanunu"nun 1. ve 2. maddesi su ürünleri stoklarının korunması, su ürünleri kaynaklarından ekonomik olarak yararlanmak üzere kontrolüne dair hususları içermektedir. Bu kanunla su ürünleri üretim sahaları doğa koruma statüsü alanları olarak ilan edilmiştir (T.C. Resmi Gazete, 1971).

Yürürlükte olan 6831 sayılı “Orman Kanunu”nun 25. maddesi ile uygulama alanı bulmuş olan milli park faaliyetleri 9 Ağustos 1983 tarihinde ilan edilen 2873 Sayılı "Milli Parklar Kanunu"yla beraber Türkiye’de doğa koruma ve ulusal park anlayışı tam anlamıyla yasal bir boyut kazanmıştır.

1983 yılında 2872 sayılı "Çevre Kanunu"nun yürürlüğe girmesiyle, kırsal ve kentsel alanlardaki doğal kaynakların kullanılması ve korunmasını amaçlanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 1983). Yine aynı yıl kabul edilen 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu"nun 2. maddesi’nde taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması gerekliliği ortaya konulmuştur (T.C. Resmi Gazete, 1983). 1985 yılında kabul edilen, 3194 sayılı “İmar Kanunu” yerleşme yerlerindeki yapılaşma planlarının düzenlenmesini içermekte olup Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu’nu sağlamlaştırmıştır (T.C. Resmi Gazete, 1985).

1990 yılında kabul edilen, 3621 sayılı “Kıyı Kanunu” ile doğa korumanın sadece karasal değil aynı zamanda deniz, göl ve akarsu kıyıları gibi yerlerinde doğal ve kültürel özelliklerinin korunması gerektiğini ortaya koymuştur (T.C. Resmi Gazete, 1990).

Türkiye’de çevre ile ilgili gerçekleştirilen projelerin çevreye olumlu veya olumsuz etkilerini ortaya koyacak yönetmeliğe ihtiyaç duyulduğu fark edilmesiyle 1993 yılında

“Çevresel Etki Değerlendirmesi” (ÇED) yönetmeliği çıkartılmış ve projelerin uygulanmasının izlenmesi amaçlanmıştır.

Korunan alanlarla ilgili çıkarılan kanunlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Korunan alanlar ile ilgili kanunlar

Korunan Alanlar	İlgili Kanun
Milli Parklar Tabiat Parkları Tabiat Anıtları Tabiatı Koruma Alanları	2873 sayılı Milli Parklar Kanunu
Yaban Hayatı Koruma ve Geliştirme Sahaları	4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu
Sit Alanları (Doğal-Kentsel-Tarihi-Arkeolojik)	2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
Özel Çevre Koruma Bölgeleri Muhafaza Ormanları Araştırma Ormanları Gen Koruma Ormanları Tohum Meşcereleri Orman İçi Dinlenme Alanları Tohum Bahçeleri	2872 sayılı Çevre Kanunu 6831 sayılı Orman Kanunu
Su ürünleri İstihsal (Üretim) Alanları	1380 sayılı Su Ürünlerini Koruma Kanunu

Doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı için Türkiye’nin taraf olduğu doğa koruma ve biyolojik çeşitlilik gibi birçok uluslararası sözleşme bulunmaktadır. Bu sözleşmeler Anayasamızın 90. Maddesi uyarınca usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmünde kabul edilmiştir. Anayasal olarak güvence altına alınmış olan Türkiye’nin taraf olduğu korunan alanlarla ilgili uluslararası sözleşmeler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Türkiye'nin taraf olduğu ve korunan alanlarla ilgili uluslararası sözleşmeler

Sıra	Kısaltılmış Adı	Yasal Düzenlemenin Adı	Türkiye Taraf Olma Tarihi	Yer
1	Paris Sözleşmesi	Kuşların Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme	1966	Paris
2	Dünya Mirası Sözleşmesi	Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme	1982	Paris
3	Bern Sözleşmesi	Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi	1984	Bern
4	Ramsar	Ozellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öne Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme	1994	Ramsar
5	LBS Protokolü	Karadeniz Deniz Çevresinin Kara Kökenli Kaynaklardan Kirlenmeye Karşı Korunmasına Dair Protokol	1994	Bükreş
6	Bükreş Ki Sözleşmesi	Karadeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi	1994	Bükreş
7	CITES	Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme	1996	Washington
8	BÇS	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi	1996	Rio de Janeiro
9	SPA ve Biyoçeşitlilik Protokolü	Akdeniz'de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokol	2002	Barcelona
10	LBS Protokolü	Akdeniz'in Kara Kökenli Kaynaklardan ve Faaliyetlerinden Dolayı Kirlenmeye Karşı Korunması Protokolü	2002	Madrid
11	Barcelona Sözleşmesi	Akdeniz'in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi	2002	Barcelona
12	-	Avrupa Peyzaj Sözleşmesi	2003	Floransa
13	BMİDÇS	Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Kyoto Protokolü	2004	Rio De Janeiro
14	Kartagena Protokolü	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin Biyogüvenlik Kartagena Protokolü	2004	Kartagena
15	Biyolojik Çeşitlilik ve Peyzaj Protokolü	Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi'nin Karadeniz'de Biyolojik Çeşitliliğin ve Peyzajın Korunması Protokolü	2004	Sofya
16	Kl	BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine Yönelik Kyoto Protokolü	2004	Rio de Janeiro
17	Paris Anlaşması	Paris İklim Anlaşması	2015	Paris
18	Madrid Protokolü	Antarktika Sözleşmesi Çevre Koruma Protokolü	2017	Madrid

1.3. Korunan Alanların Ekonomik Değer Tahmin Yöntemleri

20. yüzyıldan itibaren çok hızlı gelişen ve büyüyen sektörlerden biri olan turizm, dünya ekonomisinde yerini almıştır. Turizm, öncelikli olarak kırsal bölgelerin ekonomik kalkınmasına önemli katkı sağlamış ayrıca bu bölgelerin sosyoekonomik, kültürel ve alt

yapı gelişimini olumlu yönde etkilemiştir. Ayrıca ulusal kalkınma içinde bir araç olarak kullanılmıştır. Kısaca turizm sektörü, bölgesel ve ulusal ekonomik gelişmelere katkıda bulunan ve önemli rol oynayan etken haline gelmiştir (Çımat ve Bahar, 2003).

Bu süreçte turizm sektörünün gelişimi artan doğa turizmi talebine yönelik doğal kaynaklara özellikle de ormanlara olan talepte de değişime neden olmuştur. Bu durum önceleri sadece odun üretimi amacıyla kullanılan ormanların diğer fonksiyonlarını ön plana çıkarmıştır. Günümüzde artık ormanların rekreatif, karbon tutma, hidrolojik ve erozyon önleme gibi ekolojik fonksiyonları göz önünde bulundurularak bu kaynakların sürdürülebilir kullanımına yönelik plan ve projeler yapılmaktadır (Bayramoğlu ve Toksoy, 2017).

Ormanlar aracılığı ile üretilen mal ve hizmetler; oluşma tarzları ve oluşturdukları faydanın insanlar tarafından elde edinme şekillerine göre aktif kullanım ve pasif kullanım gibi (kullanım dışı) değerler oluşturmaktadır. Ormanların ürettiği mal ve hizmetler kullanım biçimlerine göre doğrudan ve dolaylı olarak 2'ye ayrılmaktadır. Doğrudan kullanım değerine sahip olan ormanların ürettiği mal ve hizmetlerinin (endüstriyel ve yakacak odun, mantar, kozalak, reçine, tıbbi ve aromatik bitkiler gibi odun dışı orman ürünleri) birçoğu piyasalarda, başka bir ifadeyle piyasa fiyatlarında alınıp satılmaktadır. Öte yandan ormanların rekreatif, karbon tutma, hidrolojik ve erozyon önleme gibi ekolojik fonksiyonları dolaylı kullanım değerleri olarak adlandırılmaktadır. Genellikle bu fonksiyonlar piyasa malları olarak kabul edilmemekte ve parasal değerleri bulunmamaktadır. Ancak bu durum ormanların sağlamış olduğu bu fonksiyonların ekonomik olarak değersiz oldukları anlamına gelmemektedir (Deniz ve Ok, 2016).

Pazarı olmayan mal ve hizmetlerin ekonomik değerlerinin belirlenmesine iktisadi anlamda neden ihtiyaç duyulduğu sorusu birçok iktisatçı tarafından incelenmiştir. Pazarı olmayan mal ve hizmet kavramı kapitalist ekonomik sisteme ait bir kavram olup Neoklasik ekonomistler tarafından geliştirilmiştir. Bu ekonomik sistem içerisinde pazarı olmayan mal ve hizmetler yaydıkları dışsal faydalar ve sahip oldukları kamu malı veya hizmeti nitelikleri nedeniyle pazar başarısızlığı kaynağı olarak görülmektedir (Kaya, 2002).

Başarısızlığın kaynağı olan mantık ve yöntemin, başarısızlığın çözümünde uygulanamayacağı anlayışından yola çıkarak, bu tip dışsallıklar görüldüğünde kamu ekonomisi çözümleri genel kabul görmektedir (Kargı ve Yüksel, 2010).

Kamu ekonomisi kapsamında bu sorununun çözümünde dışsallıkların içselleştirilmesi tercih edilmektedir. Dışsallıkların içselleştirilebilmesi için pazarı olmayan

mal ve hizmetlerin fiyatlandırılması gerekmektedir (Bakırtaş, 2002). Günümüzde pazarı olmayan mal ve hizmetler kapsamında özellikle doğal kaynakların parasal değerlerinin hesaplanması için çeşitli ekonomik değerlendirme yöntemleri geliştirilmiştir. Pazarlanamayan varlıkların ekonomik değerlerini belirlemede kullanılan yöntemler Şekil 2’de verilmiştir. (Kaya, 2002).

Şekil 2. Pazarı olmayan mal ve hizmetlerin değerlendirme yöntemleri (Sarker and Mckenney, 1992)

Bu konudaki ilk araştırmalar 1950'li yıllarda yapılmaya başlanmış ve yapılan akademik çalışmaların çoğu ABD'de doğal kaynakların ekonomik değerlemesine dayanmaktadır Türkiye bu konudaki çalışmalara 20. yüzyılın sonuna yakın başlamıştır. Türkiye’de çevresel mal ve hizmetlerin rekreasyonel kullanım değerinin yanında toplam ekonomik değerinin tahminine yönelik deneysel çalışma sayısı, diğer ülkelerde yapılan araştırmalara göre nispeten azdır (Gündoğmuş ve Kalfa, 2016). Çevresel malların alınıp satıldığı kuramsal bir piyasada bu mal ve hizmetlere bağlı faydalar ve maliyetler sorgulanmaktadır. Burada bireylerin tercihleri, piyasadaki davranışları ile ortaya çıkmaktadır. Başka bir anlatımla, bu yaklaşımda tercihlerin belirlenmesi söz konusu olmaktadır. Bu amaçla en yoğun kullanılan yöntemler HFY, SMY ve KDY’dir (Altunkasa, 2003). Kaya (2010) Türkiye’de yapılan değer belirleme çalışmalarını konularına göre sınıflandırmıştır. Toplam 39 değerlendirme çalışmasında, 145 değer tahmini üretildiği ve çalışmaların çoğu rekreasyonel özelliklerinin ekonomik değer belirlenerek

gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalarda yöntem olarak %61 KDY ve %13 SMY kullanılmıştır.

Literatürde, ormanların fonksiyonlarının ekonomik değerlerinin belirlenmesine yönelik birçok çalışma bulunmaktadır. Türkiye'deki ekonomik değer belirleme çalışmaları incelenmiş ve Tablo 4'te özetlenmiştir (Küçükbekir vd., 2019).

Tablo 4. Türkiye'de ekonomik değer belirleme çalışmaları

Çalışma	Konu	Yöntem
(Kaya vd., 2000)	Soğuksu Milli Parkı'nın Ekonomik Değeri	SMY - KDY
(Ortaçesme vd., 2002)	Kurşunlu Şelalesi Tabiat Parkı'nın Ekonomik Değeri	SMY
(Gürlük, 2006)	Manyas Gölü ve Kuş Cenneti'nin çevresel değerlemesi üzerine bir araştırma	KDY
(Başar, 2007)	Dilek Yarımadası-Menderes Deltası Milli Parkı'nın Rekreatyon Değeri	SMY
(Turan, 2007)	Kızılcahamam Soğuksu Milli Parkı Ekonomik Değeri	SMY
(Ateşoğlu, 2008)	Bartın Balamba Ormanı Dinlenme Alanı Rekreatyon Hizmetlerinin Ekonomik Değeri	KDY
(Kaya vd.,2009)	Yaban Hayatının Ekonomik Değerinin Belirlenmesi Bartın Örneği	KDY
(Belkayalı, 2009)	Yalova Termal Kaplıcalarının Rekreatyonel Ve Turizm Amaçlı Kullanımının Ekonomik Değerinin Belirlenmesi	SMY - KDY
(Talay vd.,2010)	Göreme Tarihi Milli Parkı Dinlenme ve Turizm Kullanımının Ekonomik Değeri	KDY
(Dönmez, 2013)	Uzungöl Tabiat Parkı'ndan Rekreatyon Ve Turizm Amaçlı Kullanımının Ekonomik Değeri	SMY
(Kaya ve Özyürek, 2015)	ODTÜ Ormanı manzarasının ekonomik değeri	HFY
(Deniz ve Ok, 2016)	Çakıt Çayı Erozyon Kontrolü Projesi Tarafından Oluşturulan Pazarlanamaz Dört Kamu Hizmetinin Ekonomik Değeri	Seçim Deneyleri Yöntemi
(Yılmaz, 2016)	Beydağları Sahil Milli Parkı'nın rekreatyonel değeri'nin belirlenmesi	SMY - KDY
(Kalfa, 2018)	Doğal kaynakların rekreatyonel amaçlı kullanımının ekonomik değerinin belirlenmesi: Pamukkale Örenyeri örneği	SMY - KDY

Tablo 4 incelendiğinde Türkiye'de korunan alanların ve rekreasyon alanlarının ekonomik değerinin belirlenmesi yönelik çalışmalarda daha çok KDY ve SMY kullanılmıştır. Fakat HFY ile değer tahmin etme çalışmaları yok denecek kadar azdır.

1.3.1. Koşullu Değerleme Yöntemi

KDY 1963'de ilk defa Davis tarafından kullanılmıştır. Davis, Maine ormanında avlanan belirli sayıda avcı ile görüşmüş ve ormanın piyasa dışı değerini KDY ile belirlemeye çalışmıştır (Gündoğmuş ve Kalfa, 2016). Piyasalarda ticari olarak yer almayan malların (ürünlerin) ekonomik değerinin belirlenmesi temeline dayanmaktadır. Yöntem, 1970'li ve 1980'li yıllarda çoğunlukla ABD'de yapılan deneysel ve teorik çalışmalar ile daha da geliştirilmiş ve bugün doğal kaynak ekonomistleri tarafından geniş çapta kabul görmüştür (Hanley ve Spash, 1993).

Yöntemin temelinde değeri belirlenmek istenen mal veya hizmetin şartlarındaki değişim hakkında fiziksel, kuramsal ve parasal bilgileri içeren kuramsal senaryo ve buna dayalı olarak sorular yer almaktadır (Kaya, 2002).

Öncelikle insanlara belirli bir fayda için veya belirli bir harcamaya katılarak ne kadar ödeyebilecekleri sorusuyla ilgilenmektedir. Doğal kaynakların değeri ile kullanılan bu yöntemde tüketicilerden çevre kalitesi için ne kadar ödemek istediklerini ve ne kadar ödemeleri kabul edebilecekleri soruları yöneltilmektedir (Holvad, 1999). Bu sorulara verilen cevaplar, kaynağın niteliğine/niceliğine bağlantılı olarak ortaya çıkacak değerinin doğrudan ölçülmesini sağlamaktadır. (Alkay ve Ocakçı, 2011).

KDY, çevresel kaynak kullanımından kaynaklanan sosyal refahta meydana gelen değişiklikleri, yani çevresel malların ekonomik değerini belirlemektedir. Bu yöntemde bireyin çevrenin iyileştirilmesi ve kötüleşmesi için ödeme veya kabul eğilimlerini öğrenmesine dayanan çevresel bir değerdir. Teorik senaryoyu doğrudan sorgulayarak kaynakları ortaya çıkarmaktadır (Kaya, 2011). Ayrıca çevresel mal ya da hizmetlerin piyasadaki karşılıklarının belirlenmesinde kullanılan KDY, bireylerin doğrudan taleplerini ölçebilmektedir.

1.3.2. Seyahat Maliyet Yöntemi

SMY genellikle rekreasyonel faaliyet alanları içinde olan ve kullanılan doğal alanların değerini belirlemek için kullanılmaktadır. 1930'lu yıllarda ilk olarak Harold Hotelling tarafından kullanılan yöntem Birleşik Devletler Ulusal Parklar Servisi için yapılmıştır. Bu fikir Hotelling tarafından ortaya konulsa da yöntemle ilgili ampirik metotlar Clawson (1959) ve Clawson ve Knetsch (1966) tarafından geliştirilmiştir (Bateman,1993). Ziyaret edilen bölgelerdeki rekreasyonel faaliyetlerin ekonomik değerini hesaplamak için, araştırmacı bu alanlardaki yapılan faaliyetler için yapılan harcamaları dikkate almalıdır (Ward ve Beal, 2000).

SMY, başta ABD ve Avustralya olmak üzere diğer gelişmiş batı ülkelerinde yaygın uygulama bulmuştur. Çevre kalitesini etkileme ihtimali olan birçok projede seyahat maliyet yöntemlerinden yararlanılmıştır. Yöntem; havza yönetimi, su temini politikaları, doğal afetlerdeki zararların tespiti, hidroelektrik santrallerin yenileme maliyetlerinin belirlenmesi, doğal yaşam değerinin belirlenmesi, enerji sektörüne ilişkin politikaların oluşturulması, doğal kaynaklardaki zararların tespiti, temiz hava değerinin belirlenmesi, ormanlık alanların değerinin belirlenmesi, rekreasyon alanlarının değeri gibi durumlarda yaygın olarak kullanılmaktadır (Dönmez, 2013).

SMY özünde bir anket tekniğidir. Kullanıcılardan demografik ve davranışsal özellikleri ile ziyaret için katlandıkları zaman ve masrafları belirtmeleri istenmektedir. Bu verilerden ziyaretin maliyeti hesaplanabilir ve ziyaret sıklığıyla ilişkilendirilmekte ve bu şekilde bir talep eğrisi oluşturulabilmektedir. Bu talep eğrisi alanın rekreasyonel değerini belirlemede kullanılmaktadır. Daha gelişmiş çalışmalarda ise, alanın değişik özellikleri için ayrı talep fonksiyonları geliştirilebilmektedir (Bateman,1993). Yine SMY ile, ziyaretçilerin bir alanı kullanmak için ödedikleri zaman ve yaptıkları masrafları içermektedir. Bu şekilde tüketicinin arzını hesaplanabileceği bir talep eğrisi oluşturulmaktadır. Tüketici arzı, insanların alanı kullanmak için ödemeye razı olacakları veya ödemek zorunda kalacakları tutarı yansıtmaktadır (Turpie vd., 2010).

Bir seyahat maliyeti tahmini için veri oldukça önemlidir ve anket uygulamalarını içermektedir. Veriler, sahaya gelen ziyaretçi sayısını, kökenlerini, sosyoekonomik özelliklerini, sahadaki yolculuk süresini ve harcanan zamanı, doğrudan seyahat harcamalarını ve diğer seyahatlerin amaçlarını kapsamaktadır. Alanı ziyaret etmenin maliyeti, harcanan zamanın maliyetini de içermektedir (Smith vd., 1983).

1.3.3. Hedonik Fiyat Yöntemi

HFY, açıklanan tercihlere dayalı bir değerlendirme yöntemidir. Açık tercihler, belirli bir gelir-fiyatı seviyesinde, herhangi birinin satın alabileceği birkaç mal paketinden birini seçmesi ve dolayısıyla tercih beyan etmesi anlamına gelmektedir. Bu yöntem, her bir mal bileşeninin değeri için temsili pazarlar kullanılarak tercihlerin dolaylı ifadesine dayanmaktadır (Bekar, 2013).

Hedonik fiyat modelini biçimsel olarak ilk kez 1939'da A. Court oluşturmuştur. A. Court otomobilin fiyatını, otomobilin tüm özellikleri ile açıklamaya çalışmıştır ancak modeli biçimsel olarak açıklamanın ötesine geçememiştir. Hedonik fiyat modelinin teorisini ilk olarak çevresel değer belirleme alanında yöntemin ismi ve temel teorisi Sherwin Rosen tarafından 1974'te ortaya konmuş ve geliştirilmiştir. HFY, nitel değer teorisinden türetilmiştir ve temelinde, pazarı olan bir malın nitelikler demeti olarak görülebileceği ortaya konulmuştur (Triplett, 2006).

Hedonik fiyatlandırma modeli, bir mal veya hizmetin kalitesinin mal veya hizmetin fiyatı üzerindeki etkisini analiz etmekte ve model üzerinden mal veya hizmetlere eklenen ek özelliklerin etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır (Ayvaz, 2002). Başka bir ifadeyle hedonik fiyat modeli, belirli bir malın fiyatını, malın sahip olduğu özelliklerin oluşturduğu değer toplamları olarak yorumlayan ve her bir özelliğin değerini regresyon analizi kullanarak tahmin eden bir yöntemdir (Shimizu vd., 2010).

HFY neoklasik iktisadın tüketici teorisindeki denge analizi yöntemlerine istinaden oluşturulmuş olan Alanso'nun yer seçimi modeline ve Tiebout'un kentsel kamu mekânlarının faydalarının heterojen dağılımı hipotezine dayanmaktadır. Hedonik fiyat modeli ve oluşturulan hipotez, yer seçimi teorilerinin temelini oluşturmasından ötürü önem kazanmaktadır. Ayrıca kullanıcıların tüketim davranışlarıyla ilişkili olarak, kullanıcılar faydalarını maksimize ettikleri noktada meydana gelen denge fiyatını ortaya koyan özelliklerinden biri de tüketilen malın içinde bulunduğu çevrenin kalite düzeyidir. Bu sebeple HFY kamuya ait yerlerin oluşturdukları dışsalılıklarla ilişkili olarak oluşan çevre kalitesi düzeyini, ekonomik anlamda önemini ortaya koyacak bir sürecin izlenmesini olanaklı kılmaktadır (Alkay ve Ocakçı, 2011).

HFY, çevre kalitesini uygun istatistik tekniklerle piyasa malları ve hizmetlerinin fiyatları ile ilişkilendirmeye çalışarak iki temel soruyu yanıtlamaya çalışmaktadır. Bunlar;

- Piyasada alınıp satılabilen unsurların çevre kalitesi açısından farklı koşullarda bulunan değerleri, çevre koşullarındaki farklılıkların ne ölçüde değiştiği veya etkilediği,
- İnsanların, çevresel koşulların istenen kalitede olması için ödeme yapma istekliliği ne ölçüde olduğu? Çevresel iyileştirmenin sosyal değeri nedir? (Altunkasa, 2003).

Hedonik fiyatlandırma yöntemi, bu yanıtlara ulaşmak için genellikle korelasyon ve regresyon analizlerini kullanır (Alkan, 2015).

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde HFY'nin kullanıldığı çalışmalarda kentsel yeşil alanların, milli parkların, ormanlık alanların konut fiyatları üzerindeki etkileri ekonomik açıdan tahmin edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalarda doğrusal model, doğrusal logaritmik model, tam logaritmik model, yarı logaritmik doğrusal modeller kullanılmıştır. Kullanılan modellerde manzara, komşuluk, ulaşılabilirlik ve konutun yapısal özellikleri gibi değişkenlere yer verilmiştir.

Goffe (2000) tarım ve orman alanlarının dışsallıklarını HFY ile tahmin etmiştir. Çalışmada Rosen (1974) tarafından geliştirilen model kullanılmıştır. Model de kapasite verim yüzdesi, uzaklık, bakı ve ormanlı alan içeren 12 değişken kullanılmıştır. Çalışma sonucunda tarım ve orman alanlarının dışsallıklarının 1964-3300 Fransız fransı arasında olduğunu tespit etmiştir.

Pearson vd. (2002)'de Noosa Ulusal Parkının HFY ile konut fiyatları üzerindeki etkisi tahmin edilmiştir. Çalışmada, Pearce and Markandya (1989) tarafından geliştirilen 2 aşamalı hedonik fiyat fonksiyonu kullanılmıştır. Araştırmada doğrusal, yarı doğrusal ve hiperbolik fonksiyonlar oluşturulmuştur. Oluşturulan modellerde lokasyon, okyanus görüntüsü, parka ulan uzaklık ve alan gibi toplam 8 değişken kullanılmıştır. Çalışma sonucunda okyanus görüntüsünün konut fiyatları üzerinde %76 pozitif yönde, orman görüntüsünün kuzey bakıda yer alan konut fiyatları üzerinde ise pozitif yönde %44 etkili olduğu tespit edilmiştir.

Laverne ve Winson-Geideman (2003) ağaçlık alanların konut ve işyeri kiralari üzerindeki etkisini incelenmişlerdir. Çalışmada hedonik fiyat fonksiyonunda kira gelirleri, alan büyüklüğü ve binaların yapısal özelliklerini içeren toplam 35 değişken kullanılmıştır. Çalışma sonucunda estetik manzara görüntüsünün kiralama bedelleri üzerinde yaklaşık %7 etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Poudyal vd. (2009) şehir merkezindeki rekreatif parklarının HFY ile fayda ve kullanıcı talebini belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmada, yarı logaritmik hedonik fiyat

fonksiyonu kullanılmıştır. Kullanılan model de konutların yapısal (alan, banyo, garaj, yaş vb.) özellikleri ve şehir parklarına yakınlıklarına ilişkin (nüfus yoğunluğu, okula uzaklık, havaalanına- tren-otobüse 'e uzaklık, park alan büyüklüğü vb.) toplam 27 değişken kullanılmıştır. Çalışma sonucunda parkların alansal olarak %20 genişletilmesi durumunda kullanıcıların hane başı 160 \$ tüketici rantını arttıracığı tespit edilmiştir.

Conway vd. (2010) şehir merkezindeki yeşil alanların konut fiyatları üzerine etkisini araştırmışlardır. Çalışmada, Basu ve Thibodeau (1998) tarafından oluşturulan hedonik fiyat modeliyle konutların yapısal özellikleri yeşil alan ve zaman değişkenlerini içeren toplam 16 değişken kullanılmıştır. Çalışma sonucunda yeşil alanların konut fiyatları üzerinde istatistiksel açıdan etkili olduğu, alle ağaçların konut fiyatlarına ortalama 8.870\$ pozitif yönde ve konutların satış sürelerini 1,7 gün azalttığı tespit edilmiştir.

Sander vd. (2010) ağaçlık alanların konut fiyatları üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Oluşturulan hedonik fiyat modelinde çevre, komşuluk, binaların yapısal özellikleri, mevsimsel etki ve ağaç varlığı-uzaklık ile ilgili toplam 55 değişken kullanılmıştır. Çalışma sonucunda ağaç varlığının %10 artırılması durumunda bu alanlara 100 metre mesafede olan konutların fiyatında ortalama 1.371 \$, 250 metre yakınında olanlarda ise 836 \$ artış olacağı tespit edilmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Çalışma alanı olarak Doğu Karadeniz Bölgesinin en önemli turistik cazibe merkezlerinden biri olan Milli Parklar 12. Bölge Müdürlüğüne bağlı Uzungöl Tabiat Parkı seçilmiştir. Trabzon ili sınırları içinde bulunan Uzungöl Tabiat Parkı'nı 2019 yılında yerli ve yabancı turist olmak üzere toplamda 1.161.414 turist ziyaret etmiştir (Anonim, 2019). Çalışma alanı Uzungöl mevkiinin gölle bütünlük oluşturan mimarisinin yansırı doğal, estetik ve peyzaj güzelliklerin korunması, gelecek nesillere aktarılması için 5 Mart 1989 yılında gölün çevresinde yer alan 1.625 ha ormanlık alan ile birlikte Tarım, Orman ve Köy işleri Bakanlığı tarafından 'Tabiat Parkı' olarak ilan edilmiştir (Araz, 1996).

Alanın yaklaşık 12.350 ha'lık bir kısmı doğal sit alanıdır. Söz konusu alan göl ve çevresini kapsayan özgün yapılaşma ve doğal çevresi nedeniyle 04.12.1998 tarihinde I. ve III. derece doğal sit alanı statüsü ile tescil edilmiştir (Yalçınalp, 2010)

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı 2013 - 2017 ve "Doğu Karadeniz Turizm Master Planı" ile Uzungöl'ün turistik ve ekolojik değeri daha çok anlaşılmış olup hazırlanan planların uygulanmaya başlanmasıyla beldede doğal ve kültürel yapıyı koruyarak ev pansiyonculuğu şeklinde ekoturizm faaliyetleri geliştirilmesine katkı sağlanmıştır. Uzungöl Tabiat Parkı zengin flora ve fauna yapısına sahiptir. Orman vejetasyona bağlı bitki türleri mevcut olup bunlar; Doğu Ladini, Doğu Karadeniz Göknarı ve Kayın türleridir. Yaban hayatı bakımından oldukça çeşitli hayvan türleri bulunmaktadır. Bunlar; ayı, kurt, yaban keçisi, kafkas dağ horozu gibi hayvan türleridir. Yerli ve yabancı turistlerin büyük ilgisini çeken Uzungöl'ün, turistik potansiyeli oldukça yüksektir. Çevrede doğa yürüyüşleri ve kampların yapılması, botanik amaçlı turlarının düzenlenmesinin yanı sıra yaylalara geziler düzenleme olanağı da bulunmaktadır.

Şekil 3. Uzungöl Tabiat Parkı güney görüntüsü

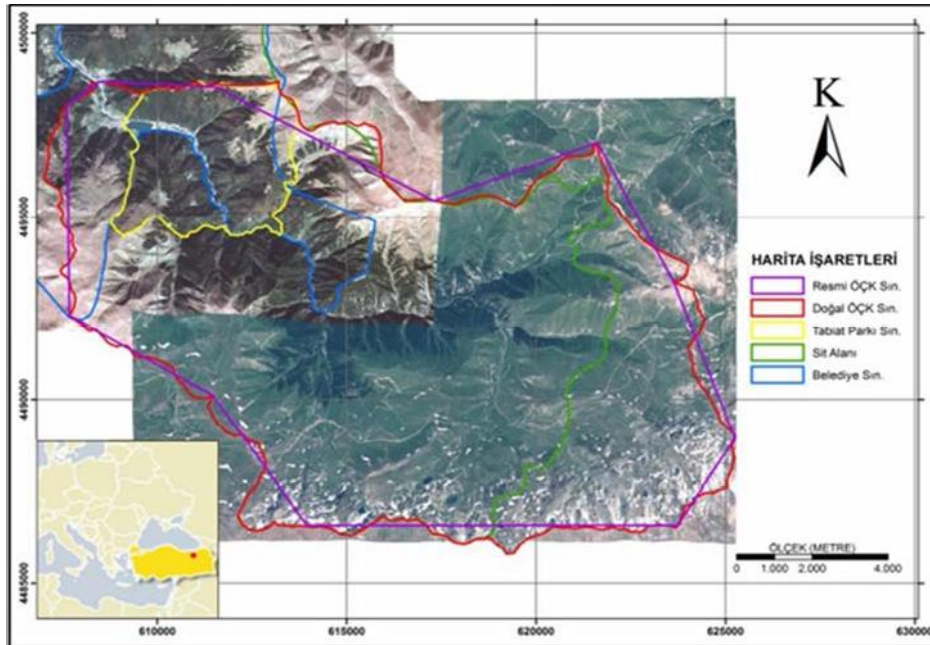

Şekil 4. Uzungöl Tabiat Parkı kuzey görüntüsü

Şekil 5. Uzungöl konum ve ulaşım haritası (Eroğlu, 2017)

Uzungöl Tabiat Parkı Trabzon il merkezine 99 km, Çaykara ilçesine ise 19 km uzaklıkta yer almaktadır. Tabiat parkına Karadeniz sahil yolu ile Trabzon il merkezinden Of ilçesine, Bayburt - Of karayolu üzerinden Çaykara ilçesine geçilip Uzungöl yol ayrımından beldeye ulaşılmaktadır. Şehir merkezinden Uzungöl'e ulaşım yaklaşık 1,5 saat sürmektedir.

Şekil 6. Güncel uydu görüntüleri ile araştırma alanı (Yalçınalp, 2010)

2.2. Yöntem

Çalışmada, Uzungöl Tabiat Parkının ekonomik değerinin tahmininde ekonomik değerlendirme yöntemlerinden dolayı yöntemler arasında yer alan HFY kullanılmıştır. HFY'nın yapısı, değişkenlerin tanımlanması, örnek büyüklüklerinin belirlenmesi, verilerin analizi, fonksiyonda kullanılacak değişkenlerin belirlenmesi, fonksiyon tahminleri ve sonuçların değerlendirilmesine bağlı olarak modellenen hedonik fiyat yönteminin uygulanması 2.2.1. başlığında anlatılmıştır. Yine çalışmada elde edilen verilerin analizinde frekans ve çapraz tablolar kullanılmıştır.

2.2.1. Hedonik Fiyat Yöntemi

Tez kapsamında belirlenen amaca yönelik uygulanacak hedonik fiyat yönteminin bileşik mal sınıfı 'otel odaları' ve fiyatı üzerindeki etkilerinin araştırılacağı niteliksel özellik ise 'Uzungöl' dür. Kamusal mal niteliğindeki Uzungöl'ün bu özelliğinden dolayı piyasa fiyatının doğrudan ölçülmesi mümkün değildir (Seçilmiş ve Güran, 2010)

Ancak, otel odalarının fiziksel/sosyal-kültürel çevre özelliklerinden biri, faydalarını maksimum yapacak biçimde seçimlerini yapan bireylerin talep fonksiyonlarının, dolayısıyla da odanın özelliklerinin oluşturduğu fiyat fonksiyonunun elemanlarından biridirler. Bu durum görünür fiyatlarının tahmin edilmesi olanaklı kılmaktadır. Uzungöl'ün anılan yöntemle görünür fiyatlarının belirlenmesinde, piyasanın sadece talep tarafı dikkate alınmıştır. Piyasanın yalnızca talep tarafının ele alınmış olması, arz piyasasını tanımlama zorluğundan ve düzenli arşivi olan veri bulunmamasından kaynaklanmaktadır (Alkay, 2002). Yöntemin yapısı yöntemin temel ilkesine dayanmaktadır. Belli bir ürünün, çeşitli özelliklerinin tüketiciye sunduğu fayda, o ürünün fiyatını belirlemektedir (Kördiş vd., 2014).

Rosen (1974) hedonik fiyat modelinde, her bir mal koordinatların bir vektörü olarak özelliklerine göre sınıflandırmış ve Z_i sabiti ile ifade etmiştir. Bu modelde her bir mal özelliğine (sınıfına = i) bağlı olarak i biçiminde gösterilmiştir. Hedonik fiyat modelinde Rosen piyasa dengesinin çerçevesini belirlerken, tam rekabet piyasa şartları altında kısa ve uzun dönem dengesine ilişkin (fayda maksimizasyonunun kâr maksimizasyonuna eşitlendiği) denge durumunu heterojen bir mal için analiz etmiştir. Tüketicilerin faydalarını ve üreticilerin karlarını maksimize ettikleri, tam rekabetçi bir piyasa modelinde,

farklılaştırılmış ürünleri analiz etmektedir. Rosen'in piyasa modelinde mallar (Z) onlara ait n adet karakteristliğin toplamı şeklinde ifade edilmektedir. Buna göre Rosen'in modeli:

$$Z_i = (Z_1, Z_2, \dots, Z_n) \quad (1)$$

Tüketicilerin alternatif paketler üzerinde kendi şahsi değerlendirmeleri farklı olabilir bu nedenle tüketicilere farklı karakteristik bileşkeler sunulmaktadır. Çok sayıda farklı ürün olması demek, çok sayıda farklı karakteristik vektör olması anlamına gelmektedir. Her ürünün bir piyasa fiyatı vardır ve bu durumda Z vektörünün sabit değeri ile alakalıdır. Bu sebeple, ürünün piyasalarda oluşan talep fonksiyonu ise;

$$P(z) = p(z_1, z_2, \dots, z_n) \quad (2)$$

Bu fonksiyon farklı özelliklere sahip malların fiyatlarının karşılaştırılması sonucu elde edilen hedonik fiyat regresyonuna eş değerdir. Bu herhangi bir karakteristik paketinin minimum değerini vermektedir. Şayet satıcılar aynı paketleri farklı fiyatlarla satıyorlarsa, tüketiciler satıcının kimliğine bakmaksızın ucuz olan malı tercih edecektir. Bu durum da her bir özelliğin fiyat üstündeki etkisini göre bilmek için (2) numaralı denklemin kısmi türevlerinin alınması gerekmektedir. Böylelikle her bir karakteristiğe yükledikleri değeri bulmak mümkündür.

$$P_{zi} = \partial P / \partial Z_i \quad (3)$$

Bu fonksiyonu her bir değişken için uyguladığımızda, o özelliğin marjinal örtülü fiyatını gösterecektir. Her bir örtülü fiyatın toplanmasıyla hedonik fiyatı incelenen malın fiyatını bulmak mümkündür (Mutluer, 2008).

Çalışmada bileşik mal olarak otel/motel/pansiyon odaları, bileşik mal fiyatı olarak odaların niteliklerinin örtük fiyatlarını içeren oda satış fiyatları kullanılmıştır. Kurulan hedonik fiyat modelinde oda satış fiyatlarının odaların iç yapısal nitelikleri, dış yapısal nitelikleri, ulaşılabilirlik ve göl-orman manzarasına ilişkin nitel ve nicel ölçütleri de içeren nitelik gruplarının bir fonksiyonu olduğu kabul edilmiştir:

- İç Yapısal Nitelikler: Oda tipi, oda sayısı, yaşı, alanı, mutfak, balkon, döşeme, ısıtma ve banyo gibi tüm bölümleri.

- Dış Yapısal Nitelikler: Konutun bulunduğu yapıda (apart-müstakil), çamaşırhane, otopark, oyun parkı, güvenlik, havuz, otel önü yeşil alan, çıkan yemek çeşidi sayısı, otel açık kalma süresi, otel araç servisi, otel acente anlaşması, otel reklam türü.
- Ulaşılabilirlik: Göle uzaklık, ormana uzaklık, Alışveriş merkezine uzaklık, restorana uzaklık, piknik alanına uzaklık, seyir tepesine uzaklık, anayola uzaklık, sosyal aktivitelere uzaklık.
- Manzara Nitelikleri: Oda manzarasının öğeleri, göl-ormanı ve diğer yeşil alan manzaralarının fiziksel niteliği, göl-orman manzarasının kalitesi ve en önemli manzara öğesi.

Çalışmada yarı logaritmik fonksiyon tipi ile göl-orman manzarasının farklı nitelikleri için değişkenler kullanılarak farklı hedonik fiyat fonksiyonları türetilmiştir:

$$\ln[P(z)] = \alpha_0 + \sum \beta_i \text{YAPISAL}_i + \sum \beta_U \text{ULAŞILABİLİRLİK}_U + \sum \beta_M \text{MANZARA}_M + \varepsilon \quad (4)$$

Yukarıdaki fonksiyonda yer alan göl-ormanı manzarası nitelikleri için örtük fiyatlar (marjinal ödeme eğilimleri), dolayısıyla ekonomik değer tahminleri şu şekilde hesaplanmıştır:

$$\partial P / \partial Z_i = \beta_M \cdot P \quad (5)$$

Çalışma kapsamında anket çalışmasının yapılacağı işletme sayısının belirlenmesi için Trabzon Turizm İl Müdürlüğü'nden Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'ne (TÜRSAB) kayıtlı işletme sayısı istenmiştir. Ancak TÜRSAB'a kayıtlı işletme sayısı Uzungöl'de faaliyet gösteren işletme sayısından oldukça düşük çıkmıştır. Bu nedenle Uzungölü içine alan Çaykara Belediyesinin verileri kullanılmıştır. Çaykara Belediyesi verilerine göre Uzungöl'de faaliyet gösteren işletme sayısı 115'tir. Örneklem büyüklüğü (6) nolu formül ile 115 işletme üzerinden yapılmıştır.

$$\begin{aligned} n &= (N \cdot p \cdot q \cdot Z^2) / [(N-1) \cdot d^2 + p \cdot q \cdot Z^2] \\ &= (115 \times 0,5 \times 0,5 \times (1,96)^2) / [(115-1) \times (0,05)^2 + 0,5 \times 0,5 \times (1,96)^2] \\ &\approx 89 \end{aligned} \quad (6)$$

Formülde n , örnek büyüklüğünü; N , ana kütle büyüklüğünü; p , ölçülen özelliğin ana kütle içinde bulunma olasılığını; q , ölçülmek istenen özelliğin ana kütle içerisinde bulunmaması olasılığını; Z , %95 güven düzeyinde Z test değerini (1,96); d , hata payını (0,05) ifade etmektedir.

Çalışmada, 89 işletmeyle toplamda 188 anket formu ile 1276 (26 farklı oda tipi) oda için anket yapılmıştır.

2.2.2. Veri Toplama

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini, oda satış bilgileri ile modeldeki oda niteliklerine ilişkin bilgilerin büyük bölümünün elde edilmesi için bilgi toplama formu niteliğinde açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan bir anket formu tasarlanmıştır. Anket formu 4 bölüm ve 36 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde, ankete katılan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik çoktan seçmeli 4 soru sorulmuştur. İkinci bölümde, odaların iç fiziksel özellikleri ve dış fiziksel özelliklerini ortaya koymak amacıyla toplam 21 açık uçlu soru sorulmuştur. Bu soruların 12'si iç fiziksel özellikleri, 9'u ise dış fiziksel özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Üçüncü bölüm, odaların coğrafi konumu dikkate alınarak belirlenen 8 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Dördüncü bölüm ise; odaların manzara durumunu belirlemek amacıyla, 3 soru sorulmuştur. Bu sorularda beşli likert ölçeği kullanılmıştır. Orman-Göl manzarasının kalitesinin sorgulandığı soruda ise, literatürden de faydalanılarak altılı ölçek (çok iyi, iyi, orta, az, çok az, yok) kullanılmıştır.

Şekil 7. Uzungöl Tabiat Parkı'nda anket uygulanması-1

Şekil 8. Uzungöl Tabiat Parkı'nda anket uygulanması-2

Şekil 9. Uzungöl Tabiat Parkı otel dış görüntüsü-1

Şekil 10. Uzungöl Tabiat Parkı otel dış görüntüsü-2

Şekil 11. Uzungöl Tabiat Parkı otel iç görüntüsü-1

Şekil 12. Uzungöl Tabiat Parkı otel iç görüntüsü-2

Şekil 13. Uzungöl Tabiat Parkı otel iç görüntüsü-3

Şekil 14. Uzungöl Tabiat Parkı otel iç görüntüsü-4

Şekil 15. Uzungöl Tabiat Parkı sosyal alan görüntüsü-1

Şekil 16. Uzungöl Tabiat Parkı sosyal alan görüntüsü-2

Şekil 17. Uzungöl Tabiat Parkı sosyal alan görüntüsü-3

Şekil 18. Uzungöl Tabiat Parkı sosyal alan görüntüsü-4

3. BULGULAR

3.1. Ankete Katılanların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

İşletme sahiplerinin demografik özelliklerinin karşılaştırılması ve yorumlanmasında betimleyici analiz tekniklerinden frekans ve çapraz tablolardan yararlanılmıştır. Çalışmada 89 işletme ile 188 anket yapılmıştır. Ankete katılanların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin veriler Tablo 5.'te verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

		Kişi (Adet)	Yüzde (%)	
Değişkenler	Cinsiyet	Kadın	27	14,4
		Erkek	161	85,6
	Medeni Hal	Evli	109	58
		Bekar	79	42
	Eğitim Durumu	Okuryazar	6	3,2
		İlköğretim	31	16,5
		Lise	65	34,6
		Önlisans	10	5,3
		Lisans	69	36,7
		Y.Lisans\Doktora	7	3,7

Tablo 5. incelendiğinde ankete katılanların %85,6'sı erkek ve %58'i evlidir. Katılımcıların yaşları 17 - 69 arasında değişmektedir. Ankete katılanların ortalama yaşı 34 ve %45,7'sinin eğitim seviyesi lise ve üstüdür.

3.2. Anket Yapılan Otellere İlişkin Bulgular

Çalışmada otellerin fiziksel özelliklerini içeren oda fiyatı, oda sayısı, oda metrekaresi, bina yaşı ve otelin açık kalma süresine (Ay/Yıl) ilişkin veriler Tablo 6.'da verilmiştir.

Tablo 6. Otellerin fiziksel özellikleri

	Minimum	Maximum	A.O
Oda Fiyatı (TL)	300,00	2500,00	1136,17
Oda Sayısı (Adet)	1	68	6,79
Oda m ²	16	120	51,70
Bina Yaşı (Yıl)	1	45	6,64
Otel Açık Kalma Süresi (Ay)	3	12	8,52

Oda fiyatı 300 – 2.500 TL arasında, değişmekte olup ortalama oda fiyatı 1.136,17 TL’ dir. Anket yapılan işletmelerdeki toplam oda sayısı 1.276 olup, işletmelerin ortalama oda sayısı 6,79’dur. Odaların metrekaresi 16 – 120 arasında değişiklik göstermekte olup ortalama oda büyüklüğü 51,7 metrekaredir. Otel binalarının yaşları 1 - 45 arasında değişmekte olup ortalama otel yaşı 6.64’tür. Otellerin açık kalma süreleri ise 3 - 12 ay arasında değişmekte olup ortalama açık kalma süresi 8,52 aydır.

Çalışmada otellerin fiziksel özelliklerini içeren odanın cephesi, mutfak, balkon, otel güvenliği, çamaşırhane, otopark, çocuk oyun parkı, otel önü yeşil alan, otelde çıkan yemek çeşidi sayısı, otel araç servisin durumu ve otel acente anlaşması olup olmadığına yönelik bulgular Tablo 7.’de verilmiştir.

Tablo 7. Otellerin fiziksel özellikleri

	Adet		Yüzde (%)	
	Var	Yok	Var	Yok
Mutfak	105	83	55,9	44,1
Balkon	157	31	83,5	16,5
Otel Güvenlik	185	3	98,4	1,6
Çamaşırhane	140	48	74,5	25,5
Otopark	182	6	96,8	3,2
Çocuk Oyun Parkı	54	134	28,7	71,3
Otel Önü Yeşil Alan	110	78	58,5	41,5
Çıkan Yemek Sayısı Çeşidi	103	85	54,8	45,2
Otel Araç Servisi	22	166	11,7	88,3
Otel Acente Anlaşması	163	25	86,7	13,3

Tablo 7. incelendiğinde otel odalarının %55,9’ unda mutfak bulunmaktadır. Otel odalarının %83,5’inde balkon mevcuttur. Otellerin tamamına yakını özel güvenlik (%98,4) ve otoparka (%96,8) sahiptir. Otellerde çocuk oyun parkı %28,7’inde bulunmaktadır.

Otellerin %58,5'i yeşil alana sahiptir. Otellerin %86,7'si turizm acentelerle anlaşmalı olarak hizmet vermektedir.

Anket yapılan işletmelerin oda tipleri incelenmiş olup analize ilişkin veriler Tablo 8.'de verilmiştir.

Tablo 8. Otel oda tipleri

Oda Tipi	Adet	Yüzde (%)
1+0	8	4,3
1+1	14	7,4
2+0	17	9,0
2+1	11	5,9
3+1	11	5,9
3+2	12	6,4
4+1	18	9,6
APART SÜİT	1	0,5
APART DOUBLE	1	0,5
JUNİOR SÜİT APART	1	0,5
STANDART ODA 2	32	17,0
STANDART ODA 3	11	5,9
STANDART ODA 4	5	2,7
CONNET ODA	8	4,3
DOUBLE ODA	6	3,2
SÜİT ODA	4	2,1
SÜİT CONNET	3	1,6
TERAS SÜİT	1	0,5
DELUXE SÜİT	1	0,5
FAMİLİY SÜİT	2	1,1
KING SÜİT	5	2,7
KING BAD	1	0,5
FAMİLY ODA	2	1,1
BALAYI ODASI	1	0,5
MUSTAKİL	11	5,9
<u>Villa Dublex</u>	<u>1</u>	<u>0,5</u>

Çalışma sonucu 26 farklı oda tipi olduğu tespit edilmiştir. En fazla 2 kişilik standart oda tipi (%17) olup bu oda tipini %9,6 ile 4+1 oda, %9 ile 2 + 0 oda, %7,4 ile 1+1 oda tipi takip etmektedir. En düşük orana sahip odalar ise apart süit, apart double, junior suit apart, teras süit, deluxe süit, king bad, balayı odası ve villa dublextir.

Çalışmada otellerin fiziksel özelliklerini içeren banyo, döşeme, ısıtma, havuz\kaplıca ve otel reklam durumları irdelenmiştir. Analize ilişkin veriler Tablo 9.'da verilmiştir.

Tablo 9. Otellerin fiziksel özellikleri

		Adet	Yüzde (%)
Banyo Durumu	Banyo	118	62,8
	Banyo + Ebeveyn	68	36,2
	Jakuzi	1	0,5
	Yok	1	0,5
Döşeme Durumu	Parke	162	86,2
	Halıfleks	12	6,4
	Kalebodur	14	7,4
Isıtma Şekli	Odun- kömür	119	63,3
	Klima	10	5,3
	Elektrik	25	13,3
	Doğalgaz	3	1,6
	Pelet	11	5,9
	Jeotermal	20	10,6
Havuz Kaplıca Durumu	Havuz	3	1,6
	Kaplıca	1	0,5
	Havuz + Kaplıca	5	2,7
	Yok	179	95,2
Otel Reklam Türü	İnternet	127	67,6
	İnternet- Radyo, TV- Gazete- Billbord-Broşür-El ilanı	2	1,1
	İnternet- Radyo, TV- Gazete- Broşür-El ilanı	2	1,1
	İnternet- Gazete- Broşür-El ilanı	2	1,1
	İnternet- Broşür-El ilanı	48	25,5
	İnternet- El ilanı	1	0,5
	Yok	6	3,2

Tablo 9. incelendiğinde 26 oda tipinin %62,8'inde sadece banyo bulunduğu, %86,2'sinde döşeme olarak parke tercih edildiği, odaların %63,3'nun odun-kömür ile ısıtıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca otellerin sadece %4,8'inde havuz - kaplıca bulunmaktadır. Otellerin %67,6'sı sadece internet üzerinden reklam vermeyi tercih etmektedir.

Tablo 10.'da anket yapılan otellerin göle, ormana, hastaneye, anayola, sosyal imkânlarla vb. yerlere uzaklık ölçütleri değerlendirilmiştir.

Tablo 10. Otellerin uzaklık ölçütleri

	Min.	Max.	A.O.
Göle Uzaklık	20	1000	326,97
Ormana Uzaklık	10	500	37,23
Alışveriş Merkezine Uzaklık	10	1000	194,20
Restorana Uzaklık	0	1000	118,03
Piknik Alanına Uzaklık	0	1000	124,41
Seyir Tepesine Uzaklık	100	1200	475,53
Anayola Uzaklık	5	1000	117,21
Sosyal Aktiviteye Alanına Uzaklık	0	1000	123,35

Tablo 10. incelendiğinde ormana uzaklık 10 - 500 metre arasında değişmekte olup ortalama uzaklık 37,23 metredir. Seyir Tepesine uzaklık ise 100 - 1000 metre arasında değişmekte olup ortalama uzaklık 475,53 metredir.

Tablo 11.'de otellerin göl, orman ve orman+göl manzarası görüntü ölçütleri değerlendirilmiştir.

Tablo 11. Otellerin manzara görüntüleri

	Adet		Yüzde (%)	
	Var	Yok	Var	Yok
Göl Manzarası	84	104	44,7	55,3
Orman Manzarası	188	-	100,0	-
Orman + Göl Manzarası	84	104	44,7	55,3

Toplamda 89 işletme ile yapılan 188 anket neticesinde kullanılan ölçütler göl manzarası, orman manzarası ve orman+göl manzarasıdır. Yapılan analizde 26 oda tiplerinin tamamının orman manzarasına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tüm odaların orman manzarasına sahip olduğundan göl manzarasına sahip odalar aynı zamanda orman manzarasına da sahiptir. Bu sebeple anket yapılan işletmelerdeki odaların %44,7'si (570 adet) orman + göl manzarasına sahiptir.

Tablo 12.'de otellerin manzara görüntü dereceleri çok az, az, orta, iyi, çok iyi şeklinde 5'li likert ölçeği kullanılarak manzara görüntü kalitesi ortaya konulmuştur.

Tablo 12. Otellerin manzara görüntü derecesi

		Adet	Yüzde (%)
Göl Manzara Derecesi	Çok Az	2	2,4
	Az	1	1,2
	Orta	10	11,9
	İyi	8	9,5
	Çok İyi	63	75,0
Orman Manzara Derecesi	Çok Az	-	-
	Az	-	-
	Orta	-	-
	İyi	-	-
	Çok İyi	188	100,0
Orman + Göl Manzara Derecesi	Çok Az	2	2,4
	Az	1	1,2
	Orta	10	11,9
	İyi	8	9,5
	Çok İyi	63	75,0

Otellerin manzara görüntü derecesi incelendiğinde orman manzarasına sahip oda tiplerinin tamamı çok iyi manzara derecesine sahiptir. Tüm odaların %44,7'si göl manzarasına sahip olduğu bilinmekte ve otel odalarının sahip olduğu göl manzara dereceleri incelendiğinde ise oda tiplerinin %2,4'nün çok az, %1,2'sinin az, %11,9'nün orta, %9,5'nin iyi, %75'nin ise çok iyi göl manzarasına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Orman + Göl manzara derecesi incelendiğinde, tüm odaların orman manzarasına sahip olduğundan göl manzarasına sahip odalar aynı zamanda orman manzarasına da sahiptir. Bu sebepten dolayı aynı anda her iki manzarayı görebilen göl manzara dereceleriyle benzerlik göstermektedir. Orman + göl manzara derecelerine %2,4'ü çok az, %1,2'si az, %11,9'ü orta, %9,5'i iyi, %75'i çok iyi olarak değerlendirilmiştir.

3.3. Hedonik Fiyat Fonksiyonları

Uzungöl Tabiat Parkı'nın niteliklerine göre farklı değişkenlerle üç Hedonik Fiyat Fonksiyonu (HFF) türetilmeye çalışılmıştır. HFF' de yer alan otel niteliklerine ait değişkenlerin tanımları, betimleyici istatistikleri ve fonksiyonda beklenen işaretleri Tablo 13'te verilmiştir.

Otellerin manzara ve diğer nitelikleri ile ilgili türetilen birçok değişken, bireysel olarak oda fiyatlarıyla istatistiksel olarak anlamlı ilişkisi olmasına rağmen

otokorelasyondan dolayı çoklu rekreasyon analizlerinde anlamlı olarak HFF' lerde yer almamıştır.

Tablo 13. Değişkenlikler ve betimleyici İstatistikler

Değişkenler	Açıklama	Göl Man. Oda		Tüm Örneklem	
		Ort.	St.Sp.	Ort.	St.Sp.
ODAUCRT	Oda Fiyatı	1175,86	541,47	1136,17	541,97
ODASYS	Oda Sayısı	6,72	8,69	6,78	8,89
ODAALAN	Oda Alanı	52	26,8	51,7	26,25
ODATİP	Otel Odasının Tipi	9,98	6,87	9,85	6,72
BANYO	Ebeveyn Ban. Varlığı	1,39	0,55	1,40	0,59
MUTFAK	Mutfak Varlığı	1,44	0,49	1,44	0,49
DOSEME	Odanın İç Döşemesi	1,22	0,57	1,22	0,56
BALKON	Balkon Varlığı	1,17	0,37	1,16	0,37
ISITMA	Odanın Isınma Biçimi	2,12	1,78	2,14	1,74
BNYAS	Binanın Yaşı	6,77	7,55	6,63	7,3
OTLACKSR	Otelin Açık Kal. Süresi	8,71	3,39	8,52	3,41
OTLGVN	Otel Güvenliğinin Varl.	1,11	0,95	1,10	0,91
HVZKPL	Havuz- Kaplıca Varlığı	3,90	0,44	3,91	0,43
CMSRHNE	Otel Çamaşırhane V.	1,28	0,49	1,26	0,47
OTOPRK	Otel Otopark Varlığı	1,03	0,18	1,03	0,17
OTLOYNPRK	Otel Oyun Parkı Varl.	1,70	0,45	1,71	0,45
OTLYSL	Otel Yeşil Alan Varl.	1,40	0,49	1,41	0,49
OTLYMK	Otel Yemek Çeş. Say.	1,44	0,50	1,45	0,50
OTLTRNS	Otel Transfer Hizmeti	1,89	0,30	1,88	0,32
OTLACNT	Otelin Acenta ile Ç. D.	1,12	0,33	1,13	0,34
OTLGOLUZ	Otelin Göle Mesafesi	287,18	275,18	326,96	302,06
OTLORMUZ	Otelin Orm. Mesafesi	36,72	40,20	37,23	38,84
OTLALSUZ	Otelin AVM Uzaklığı	165,57	173,53	194,2	199,45
OTLRSTUZ	Otelin Restoranta Uz.	107,12	157,55	118,03	166,02
OTLPIKUZ	Otelin Piknik Alan. Uz.	118,05	56,26	124,41	124,23
OTLSYRUZ	Otelin Seyir Tep. Uz.	433,62	287,16	475,53	317
OTLANYUZ	Otelin Anayola Uz.	124,05	143,52	117,20	140,74
OTLSAAUZ	Otelin Sosyal Ak. Al. Uz.	124,82	155,23	123,35	146,68
ODAGOLD	Odanın Göl Ma. D.	4,53	0,92	-	-
ODAORM	Odanın Orm. Ma. D.	-	-	5	0
ODAGOLOM	Oda Göl+Orm. Ma. D.	4,54	0,93	-	-

Çalışma kapsamında anket uygulanan işletmelerde göl+orman manzarasına sahip odaların betimleyici istatistikleri göl manzaralı odalarda benzerlik göstermektedir. Bu nedenle göl+orman manzarasına sahip odalar için HFF oluşturulmamış ve Tablo 13'te göl+orman manzarasına sahip odalara yer verilmemiştir.

Uzungöl Tabiat Parkı'nda faaliyet gösteren işletmelerdeki odaların tamamı orman manzarasına sahiptir. Bu nedenle orman manzarasına sahip odalara ilişkin HFF türetilmemiştir. Göl manzara durumuna (ODAGOL) ilişkin türetilen HFF Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Değişkenlikler ve betimleyici istatistikler

Değişkenler	ODAGOL	
	β Değeri	t Değeri
Sabit	2,649	7,232
ODAUCRT		
ODASYS		
ODAALAN	0,821	8,211
ODATİP	0,146	2,028
BANYO		
MUTFAK		
DOSEME		
BALKON		
ISITMA		
BNYAS		
OTLACKSR		
OTLGVN		
HVZKPL		
CMSRHNE	0,255	2,920
OTOPRK	0,196	2,497
OTLOYNPARK		
OTLYSL	0,313	2,742
OTLYMK		
OTLTRNS		
OTLACNT		
OTLGOLUZ		
OTLORMUZ		
OTLALSUZ		
OTLRSTUZ		
OTLPIKUZ	0,275	2,525
OTLSYRUZ		
OTLANYUZ		
OTLSAAUZ		
ODAGOLD	0,154	2,363
ODAORM		
ODAGOLORM		
Bağımlı Değişken	Ücret	
Gözlem Sayısı	570	
F test	15,251	
R ²	0,900	
Düzeltilmiş R ²	0,841	

Çalışma kapsamında Uzungöl Tabiat Parkı'nda faaliyet gösteren işletmelerin göl manzaraları ile ilgili HFF türetilmiştir. Bu HFF, %95 düzeyinde anlamlı olup oda fiyatlarının %84'ünü yansıtmaktadır. Tüm bağımsız değişkenlerin otokorasyonları beklenildiği gibi çıkmıştır. Ayrıca göl manzara niteliğini yansıtan değişkenler %95 düzeyinde de anlamlıdır.

3.4. Ekonomik Değer Tahminleri

Çalışmada türetilen HFF'nin ekonomik değer tahmini fonksiyonda yer alan göl manzarası nitelikleri için örtük fiyatlar (marjinal ödeme eğilimleri), dolayısıyla ekonomik değer tahminleri şu şekilde hesaplanmıştır:

$$\partial P / \partial Z_i = \beta_M \cdot P \quad (7)$$

Oluşturulan yarı logaritmik modelin her bir bağımsız değişkeninin katsayısının ortalama oda fiyatı ile çarpımı, ilgili niteliğin bir biriminin marjinal örtük fiyatını vermektedir. Tablo 15'te ODAGOL'un her bir birimi için ortalama oda fiyatına göre hesaplanmış örtük fiyatlar verilmiştir.

Tablo 15. Uzungöl Tabiat Parkı göl manzarası için ekonomik değer tahmini

HFF	β değeri	Ortalama Oda Fiyatı (TL)	Marjinal Örtük Fiyat (TL)	Uzungöl Tabiat Parkı Göl Manzara Değeri	
				Oda Başına (TL)	Toplam (TL)
ODAGOL	0,154	1175,86	181,082	820,30	597.998,7

Tablo 15'te Uzungöl Tabiat Parkı'nda göl manzaralı oda fiyatlarında kaynak değer olan Uzungöl'ün katkısı incelenmiştir. Bu tablodaki ortalama oda fiyatı tablo 13'den, β değeri ise 14'den alınmıştır. Buna göre göl manzaralı odaların marjinal örtük fiyatı; β değeri ile ortalama oda fiyatının çarpılmasıyla elde edilmiş olup 181,082 TL'dir. Göl manzaralı odaların marjinal örtük fiyatı ile tablo 13'de yer alan ODAGÖL değişkenine ait gölü görme derecelerinin ortalamasıyla (4,53) çarpılması sonucu oda başına göl manzara değeri 820,30 TL bulunmuştur. Uzungöl'de toplam 1620 oda bulunmakta olup bunların yaklaşık %45'i (729 oda) göl manzarasına sahiptir. Oda başına manzara değeri gölü gören tüm odalar için hesaplandığında gölün toplam manzara değeri 597.998,7 TL olarak hesaplanmıştır.

4. TARTIŞMA

Tez çalışmasına benzer şekilde HFF’de araştırma konusu olarak seçilen oda, konut arsa, vb. yerlerin ekonomik değerlemesinin fiziksel, mekânsal, ulaşılabilirlik ve manzara değişkenleri sıklıkla kullanılmaktadır.

Glumac ve ark. (2019) Luxembourg bölgesinde kentsel arazi fiyat indekslerin oluşturulmasında HFY kullanmışlardır. Çalışmada oluşturulan fiyat fonksiyonunda tez kapsamında oluşturulan fiyat fonksiyonuna benzer şekilde ulaşılabilirlik, yakınlık, arazinin fiziksel özellikleri gibi sınıflandırmalar kullanılmıştır. Yapılan sınıflandırmalar neticesinde ormana yakınlık, ana yola yakınlık ve arazi büyüklüğü gibi 31 değişken kullanılmıştır.

Łaszkiewicz ve ark. (2019) Polonya’nın Lodz kentinde parklara ve ormanlara yakınlık durumunun dairelerin fiyatları ve kaliteleri üzerindeki etkisini HFY ile araştırmıştır. Tez kapsamında oluşturulan HFF’nuna benzer şekilde daire fiyatlarındaki değişimi apartmanın yapısal, konumsal ve çevresel özellikler içeren 38 değişken kullanılarak tespit etmiştir. Çalışma sonucunda bölgedeki belirlenen orman ve parklara yakınlığın, alıcılarının gelir düzeyi ile doğrusal artış gösterdiğini tespit etmişlerdir.

Latinopoulos (2018) Yunanistan’ın Halkidiki şehrinde deniz manzarasının oda fiyatlarına etkisini HFY ile hesaplamıştır. Tez kapsamında oluşturulan HFF’ye benzer şekilde oda fiyatlarındaki değişimi otelin fiziksel, konumsal ve çevresel özelliklerini içeren 26 değişken kullanılarak tespit etmiştir. Çalışma sonucunda tüm odaların %46,3’ü denizi gördüğü ve bu odaların %13,2’sinin de denizi gören diğer odalara göre oda fiyatının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

HFY ile kaynak değer olarak seçilen deniz, göl, orman, park ve şehir merkezlerindeki yeşil alanların, konut fiyatlarına etkisi üzerine araştırmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda kaynak değerlerin konutlar başta olmak üzere çevresindeki taşınmazlara ekonomik açıdan pozitif etki yaptıkları belirlenmiştir.

Saphores ve Li (2012) şehir merkezlerindeki yeşil alanların konut fiyatları üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmalarında Rosen (1974) tarafından geliştirilen hedonik fiyat fonksiyonunu kullanmıştır. Çalışmada yeşil alanlar, konut, arazi tipi ve sosyo demografik özellikleri içeren toplam 33 değişken kullanılmıştır. Çalışma

sonucunda yeşil alanların artışı ile konut fiyatlarında konumuna göre %40'lık bir değer artışının gerçekleşeceği tespit edilmiştir.

Ham ve ark. (2012) Pike Ulusal Ormanlarının HFY ile konut fiyatları üzerine etkisini tahmin etmişlerdir. Çalışmada Rosen (1974) tarafından geliştirilen model kullanılmıştır. Araştırmada Pike ulusal parkının alansal ve rekreatif özellikleri, ses ve uzaklık gibi toplam 16 değişken kullanılmıştır. Çalışma sonucunda Pike ulusal ormanlarına %1'lik yakınlık konut fiyatları üzerinde %4'lük artışa etki ettiği tespit edilmiştir.

Kaya ve Özyürek (2015) kent ormanı anlayışıyla ODTÜ Ormanı manzarası için ekonomik değer tahmininde bulunmuştur. HFF'nin kullanıldığı çalışmada konum, konutların yapısal özellikleri, komşuluk, manzara ve ulaşılabilirlik başlıkları altında toplam 25 değişken kullanılmıştır. Bu çalışma sonucunda orman varlığının konut fiyatlarına ortalama 19.288,72 TL, konut manzarasında orman görüntüsünün boyutunun her bir seviyesinin 5.825,76 TL, orman manzarası kalitesinin her bir seviyesinin 5.774,43 TL katkısı olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte orman manzarasına her bir 1 m'lik yakınlık konut fiyatlarında 31,68 TL pozitif katkı sağlamaktadır. Orman manzarasında her bir hektarlık artış ise konut fiyatını 101,70 TL arttırdığı tespit edilmiştir.

Hamilton (2017) Kuzey Almanya'daki kıyı manzarasının ekonomik değerini HFY ile hesaplamıştır. Kıyı ve diğer peyzaj özelliklerinin turizm açısından çekiciliği üzerindeki rolünü HFY ile belirlemiştir. Çalışmada üç farklı konaklama türü olan otel, pansiyon ve özel odalar kategorileri için fiyat veri seti oluşturulmuştur. Toplamda 92 kıyı bölgesinde 189 gözlem yapılmıştır. Tez çalışmasına benzer şekilde logaritmik doğrusal fonksiyon oluşturulmuştur. Yine çalışmada oluşturulan HFF'de kıyı alanlarının manzara değerinin otel fiyatları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda kıyı alanlarının oda fiyatı üzerindeki etkisinin 12,436 € (15, 21 \$) olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde tez çalışmasında Uzungöl'ün oda fiyatları üzerine etkisi 820,3 TL (105,13 \$) olduğu hesap edilmiştir.

Sander ve Haight (2012) ABD'nin Dakota eyaletinde dairelerin manzara alanındaki artışın konut fiyatları üzerindeki etkisini HFY ile tahmin etmiştir. Bu çalışma, tez çalışmasına benzer şekilde manzara değerinin fiyat üzerinde etkisine odaklanmıştır. Dairelerin manzara alanındaki 1 hektarlık artışın konut fiyatlarında 181 \$ fiyat artışına neden olduğu tespit edilmiştir.

Tuffery (2017) ormanların rekreasyonel fonksiyonlarının konut değerleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışmada Rosen (1974) tarafından geliştirilen hedonik fiyat modeli

uygulanmıştır. Bu kapsamda iki fonksiyon oluşturmuştur. Birinci modelde değişken olarak devlet ormanı ve özel orman varlığı kullanmıştır. İkinci model de ise 5 başlık (yıl, konut özellikleri, komşuluk karakterleri, lokasyon ve rekreasyonel ekosistem servisleri) altında toplam 29 değişken kullanılmıştır. Çalışma sonucunda şehre yakın ormanlık alanların istatistiksel açıdan konut fiyatları üzerine etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ormanlık alanlardaki %10'luk bir artışın ev fiyatlarına %2, ormanların rekreatif fonksiyonundaki %10'luk bir artışın ise konut fiyatları üzerinde %1'lik artışa neden olacağı tespit edilmiştir.

Mei ve ark. (2017)' de Kaliforniya'da kent merkezlerindeki ağaçlık alanların konut fiyatları üzerindeki etkileri ve toplumun ormanlık alan kaybına yönelik davranış ve tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada iki aşamalı hedonik fiyat modeli kullanılmıştır. Model de konut özellikleri, arazi koşulları, ağaç varlığını içeren toplam 27 değişken kullanılmıştır. Çalışma sonucunda ağaç varlığının %20 artırılması durumunda ev fiyatlarının m²'de yaklaşık 247 \$ artacağı tespit edilmiştir.

Skenteris ve ark. (2019) Yunanistan'daki rüzgar çiftliklerinin tez kapsamında oluşturulan HFF'ye benzer şekilde görsel etkisini değerlendirmek için bölgesel rüzgar enerjisinin büyük ölçekli kullanımı ile ilişkili çevresel dışsallıkların değerini tahmin etmek amacıyla HFY kullanmıştır. Çalışmada Evia ve Kefalonia adalarındaki mevcut 17 rüzgar tesisini çevreleyen 1.800 müstakil ev satışı verileri incelenmiştir. Oluşturulan dört farklı hedonik fiyat modelinden sadece Evia'daki rüzgâr santrallerinden 2 km'ye kadar mesafede olan konutların m² başına satış fiyatının düştüğü görülmüştür.

19. yüzyılda ekoturizimin tüm dünyada gelişmesiyle birlikte, doğal ve kültürel potansiyele sahip Türkiye için yerel ve bölgesel kalkınma adına yeni imkânlar ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Doğu Karadeniz Bölgesi'ni ziyaret eden turist sayısındaki artış bölge illerindeki konaklama ihtiyacını karşılamak amacıyla çok sayıda büyük ve küçük kapasitede işletmenin faaliyete geçmesini sağlamıştır. Uzungöl'ü ziyaret eden yerli ve yabancı turist sayısındaki artış bölgedeki otel vb. işletmelerin sayısının artmasına pozitif etki yapmıştır.

Atasoy (2010) Uzungöl Turizm Merkezi'nin zamansal arazi kullanım değişimini hava fotoğrafları ve Coğrafi Bilgi Sistemi ile belirlemeye çalışmıştır. Yapılan çalışmada 2005-2009 yılları arasında konaklayan yerli turist sayısının 667.628, yabancı turist sayısının 17.479 olmasına paralel olarak Uzungöl'de son 35 yıl içerisinde ev sayısında çok önemli bir artış (%91) olduğu yapılan evlerin turistlerin konaklaması amacıyla kullanıldığı ortaya koyulmuştur.

Kızılırmak vd. (2014) Trabzon Uzungöl'de bulunan konaklama işletmelerinin kapasitelerinin, kırsal turizm açısından incelenmiştir. Yapılan çalışmada 2014 yılında Uzungöl'de otel, motel, pansiyon ve kamping işletme türlerinin toplamının 105 olduğu ayrıca işletmelerin 1135 oda ile hizmet verdiği bu durumun da Uzungöl'ün popüler kırsal turizm bölgesi olduğu sonucunu ortaya konulmuştur.

Künü ve ark. (2015) Doğu Karadeniz bölgesindeki illerde turizmin bölgesel kalkınmaya olan etkisi araştırmıştır. Çalışma kapsamında 2012 yılında Trabzon'a gelen yabancı turist sayısının 450.935 kişi olduğu ve şehire gelen yabancı turistlerin neredeyse tamamının tez çalışma alanı olan Uzungöl'e gittikleri tespit edilmiştir.

Günaydın ve ark. (2017)'de Arap turistlerin Doğu Karadeniz Bölgesi'nde ağırlıklı olarak tercih ettikleri ve tez çalışması alanı olarak da seçilen Uzungöl ziyaretlerine dair beklenti ve şikâyetler araştırılmıştır. Çalışma kapsamında bölgenin tanıtımı için daha fazla reklam yapılması, işletmelerin uyguladığı fiyat tarifesinin standart olması gibi beklentilerin yanında otopark sorunu gibi şikâyetler ortaya çıkmıştır.

Turpcu ve ark. (2018) Uzungöl'ü 2016 yılı mart-eylül ayları arasında ziyaret eden yerli ve yabancı turist sayısının 616.100 olduğu fakat ziyaretçilerin 472.100'nün yabancı turist olmasından dolayı yabancı turistlerin müşteri memnuniyeti üzerine yapılan araştırmada tez çalışmasına benzer şekilde regresyon analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda bölgeye gelen yabancı turistlerin bölgeyi ziyaret ettikleri için memnun oldukları fakat konaklama sürelerinin en fazla 1 gece olduğu tespit edilmiştir.

Gülpınar Sekman vd. (2018)'de Trabzon'da bulunan Uzungöl Turizm Merkezi, Sis Dağı Yaylası ve Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezinin mevcut durumunun kullanıcı istekleri tarafından değerlendirilmesi araştırılmıştır. Araştırmada veriler 138 kişiyle yapılan anket neticesinde elde edilmiştir. En çok bilinen (%52,8) ve ziyaretçiler tarafından yılda bir-iki kez (%72,8) ziyaret edilen yerin Uzungöl Turizm Merkezi olduğu, bunun sebebinin ise, tez çalışmasına benzer şekilde en çok kullanılan reklam türünün internet reklamı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca turizm Merkezinin doğru şekilde planlanmaması ve doğal yapısının bozulması nedeniyle, konaklama ziyaretinden çok alanın gezi amaçlı ziyaretinin tercih edildiği tespit edilmiştir.

Yılmaz (2020) yapmış olduğu tez çalışmasında bakanlık belgeli turizm tesislerinin 2004-2018 yılları arasında Türkiye'de %72, Doğu Karadeniz Bölgesinde ise %37 artış gösterdiğini tespit etmiştir. Uzungöl'de bulunan turizm tesislerindeki oda sayısı Doğu Karadeniz Bölgesi'ndekinin yaklaşık %13'üne denk geldiği tespit edilmiştir.

Düzgün ve ark. (2020) Arap turistlerin Doğu Karadeniz Bölgesi'ne yapmış oldukları ekonomik katkıyı araştırmıştır. Çalışma kapsamında 2017 ve 2018 yılında Trabzon'a gelen yabancı turist sayısının 1.028.869 kişi olduğu, aynı yıllarda Trabzon havalimanına en fazla iniş yapan uçakların körfez ülkelerine ait olduğu (1418 uçak) tespit edilmiştir. Trabzona gelen Arap turistlerin 140'nın tez çalışma alanı olan Uzungöl'de bulunan toplam 604 konaklama tesisinde konakladığı tespit edilmiştir.

Uzungöl Tabiat Parkı'ndaki işletmelerin alt yapı ve fiziksel koşulları oldukça iyi durumdadır. Örneğin göl manzaralı odaların ortalama büyüklüğü Türkiye'de faaliyet gösteren zincir otellerin ortalama oda büyüklüklerinin (25 m²) yaklaşık 2 katından fazladır (Horwath, 2019).

Çalışmada Uzungöl Tabiat Parkı'nda göl manzarasının değerinin m²'de 15,77 TL olduğu hesaplanmıştır. Türkiye'de bu konudaki çalışmalar yeterli düzeyde olmadığı gibi kullanılan yöntemler de farklılık göstermektedir. Bu durum çalışma sonucunda elde edilen verilerin literatür ile karşılaştırılmasını oldukça güçleştirmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Korunan alanlar gibi kamu mekânlarının faydalarının, ekonomik bir çıktı değil yaşam standartlarında gözlemlenen toplumsal faydalar olmaları, ekonomik değerlerinin doğrudan ölçülmesini olanaksız kılmaktadır. Buna karşın dolaylı ölçüm yöntemleri bulunmaktadır. HFY bunlardan birisi olup korunan alanlar gibi çevresel malların ekonomik değerlemesi için iyi bilinen bir yöntemdir.

HFY ile doğal kaynakların ekosisteme uygun ve sağlıklı bir şekilde işletilmesi noktasında ekonomik değerlerinin hesap edilmesi ve milli gelir içindeki yerinin en doğru şekilde saptanması, bu alanlara yapılacak olan yatırımlara altlık oluşturması açısından önem arz etmektedir. Tez çalışmasında elde edilen veriler, doğal kaynak yönünden oldukça zengin olan korunan alanların planlamasında, ziyaretçi ve özellikle atık yönetiminde somut verilerin kullanımına olanak sağlayacaktır.

Türkiye'deki korunan alanların planlamasında ve yönetiminde ekonomik değerlendirme konusu somut veri eksikliği nedeniyle çok fazla çalışılmamıştır. Oysaki korunan alanların bulunduğu bölgelerdeki turizm hareketine çok yüksek katkı sağladığı ortadadır. Bu tezde elde edilen verilerle, korunan alanların turizme ekonomik katkısı ortaya konulmuştur.

Tez kapsamında HFY kullanılarak korunan alanlar içerisinde olan Uzungöl'ün, bölgede faaliyet gösteren otel, motel ve pansiyonların oda fiyatları üzerindeki ekonomik değerinin etkisini ölçmek amacıyla oda fiyatını belirleyen özelliklere dahil olan göl manzara nitelikleri analiz edilmiş ve fiyat içinde etkinlik düzeyleri tespit edilmiştir. Göl manzarasının değerinin m²'de 15,77 TL olduğu hesaplanmıştır. Çalışmada sadece göl manzarası için HFF oluşturulabilmiştir. Bölgedeki odaların tamamı orman manzarasına sahip olmasından dolayı orman manzarasına ait HFF türetilenmemiştir. Yine otellerin birbirlerine ve göle olan mesafelerinin çok az olmasından dolayı uzaklığın göl veya orman manzarası üzerine etkisine yönelik HFF'de türetilenmemiştir.

Doğu Karadeniz Bölgesi'ne son yıllarda (COVID-19 öncesine kadar) çok sayıda Arap turist gelmektedir. Özellikle 12 ay faaliyet gösteren otellerin oda fiyatlarındaki değişimlere bakıldığında mevsimsel etkiden daha çok bölgeye gelen Arap turistlerin (Arap etkisi) etkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışma doğrultusunda Türkiye'de bulunan korunan alanlar ve bu statüde olan Uzungöl Tabiat Parkı alanı için şu öneriler geliştirilmiştir;

- Uzungöl Tabiat Parkı'nın dışsallıklarından biri olan rekreasyon hizmetleri faydalanıcılar tarafından doğrudan veya dolaylı olarak finanse edilerek içselleştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, araç olarak düşünülebilecek olan konaklama vergi gelirlerinden pay ayrılması aşamasında bu araştırma ile elde edilen değer tahminleri ve oranların kullanılmasında bilimsel altlık oluşturulacaktır.

- Bu çalışma, Uzungöl Tabiat Parkı'nda bulunan konaklama yerlerinin bölgede kaynak değer olan göl görüntüsüne atfettiği değeri incelemenin bir yolunu sağlamıştır. Göl manzarasının oda fiyatları üzerindeki etkisini ortaya koyan bu çalışma diğer turizm verileriyle birlikte kullanımına olanak sağlayacaktır.

- Uzungöl Tabiat Parkı'nın içinde bulunan konaklama tesisleri, seyahat acenteleri, araç kiralama şirketleri, yeme-içme hizmeti sunan tesislerde etkin bir fiyat denetimi sağlanarak fiyatların kapsamlı bir şekilde incelenmesi hem entegre korunan alanların yönetimini hem de turizm planlaması ve pazarlaması için yararlı olacaktır.

- Uzungöl Tabiat Parkı'nda bulunan gölün alanda bulunan konaklama yerlerinin oda fiyatları üzerinde pozitif etkisi, turistlerin gelir düzeyi ile ilişkisinin ortaya konulması için bu tarz çalışmaların sayısının artırılmasında bilimsel altlık oluşturacaktır.

- Uzungöl Tabiat Parkı ulusal ve uluslararası düzeyde öneme sahip olup Doğu Karadeniz Bölgesine gelen yerli ve yabancı turistlerin sıklıkla tercih ettikleri bir destinasyon noktasıdır. Bu potansiyelin daha iyi değerlendirilmesi için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının tanıtım faaliyetlerini arttırması gerekmektedir.

- Uzungöl Tabiat Parkı'nda göl manzaralı odaların fiyatlarında kaynak değer olan gölün katkısının büyük olması, korunan alanlar içinde bulunan kaynak değerlerinin öneminin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

- Uzungöl Tabiat Parkı'nın doğal dengenin bozulmaması için yöreye özgü geleneksel mimarisinin kontrollü bir şekilde sürdürülmesi/geliştirilmesi ve ekolojik dengenin bozulmaması için bölgenin doğal yapısıyla uyumlu otel vb. projelerin kontrollü ve planlı olarak yapılması gerekmektedir.

- Uzungöl Tabiat Parkının gerek imar planı gerekse sahip olduğu korunan alan statüsünden dolayı potansiyelinin sürdürülebilir bir yaklaşımla etkin ve verimli biçimde planlanması gerekmektedir. Böylelikle başta bölge ekonomisi olmak üzere istihdam ve katma değer yaratan işletmelerin daha doğru fiyatlandırma politikaları ve stratejileri geliştirmelerine yönelik bilimsel altlık oluşturulmalıdır.

- Bölgedeki alt yapı hizmetleri günümüz için yeterli olsa da bu hizmetlerin için gelecek yıllar göz önünde bulundurularak modelleme çalışmalarıyla birlikte iyileştirilme ve geliştirme yatırımları programlanmalıdır.
- Gelecek araştırmalarda literatürdeki gelişmelere paralel olarak göl manzara güzelliği için uydu görüntüleri kullanarak CBS yazılımları ile renk, gölgelik ve parlaklık analizlerinin yapılması, böylelikle daha nicel, objektif ve kullanışlı değişkenlerin ortaya çıkarılması Türkiye’de HFY araştırmalarının gelişimine katkıda bulunacaktır.
- Türkiye’de otel, apart vb. niteliklere ilişkin güvenilir veri tabanları geliştikçe, turizm acenteleri ve diğer kaynaklardan elde edilen otel niteliklerine ait bilgilerin anket gibi zaman alıcı ve maliyeti yüksek bir teknikle kontrol edilmesine gerek duyulmadan, CBS yazılımını kullanarak göl manzarasının değeri için daha hızlı ve etkin hedonik analizler gerçekleştirmesine katkıda bulunacaktır.
- Ormanlar içinde bulunan korunan alanların HFY ile değerlerinin tahmin edilmesi, bu alanların planlanması ve politikalar üretilmesi için açık bir şekilde yararlı olduğu görülmektedir. Fakat bu yarar geniş kapsamlı olarak görülmektedir. Ormanların sunmuş olduğu birçok ekosistem hizmetleri de dikkate alınarak değer tahmini yapılmalıdır.
- HFY’nin uygulamasında nitel ve nicel verilerin kullanılması zorluk yaratsa da para ile ifade edilemeyen hizmetlerin ekonomik değerinin tahmininin de en doğru sonucu vermektedir. Bu kapsamda Türkiye’de üniversiteler ve araştırma kurumları özellikle korunan alanların ekonomik değeri başta olmak üzere yeşil alanlar (ormanlar gibi) üzerine çalışmalarının sayısını arttırmalıdır.

6. KAYNAKLAR

- Akesen, A., 1978. Açık hava rekreasyonunda yaş ve öğrenim etkenlerinin rekreasyonel eylemler üzerinde etkileri, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, 166-177.
- Alkan, H., Korkmaz, M. and Tolunay, A., 2009. Assessment of primary factors causing positive or negative local perceptions on protected areas, Journal of Environmental Engineering and Landscape Management, 17, 1, 20–27.
- Alkan, Y., 2015. Aktif Yeşil Alanların Konut Fiyatları Üzerine Etkisinin Araştırılması: Mersin İli Yenişehir İlçesi Örneği. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Alkay, E., 2002. Hedonik Fiyat Yöntemi İle Kentsel Yeşil alanların Ekonomik Değerlerinin Ölçülmesi, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Alkay, E. ve Ocakçı, M., 2011. Kentsel Yeşil Alanların Ekonomik Değerlerinin Ölçülmesinde Kullanılabilecek Yöntemlerin İrdelenmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi, 2, 1, 60-68.
- Altan, T., Ülkemizde biyosfer koruma alanları programı başlatılmalıdır, Cumhuriyetimizin 75. Yılında Ormancılığımız Sempozyumu, 1998, 21-23.
- Altunkasa, M.F., 2003. Çevresel Sürdürülebilirlik. Adana: Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Genel Yayın No, 255.
- Anonim 2006. Türkiye Korunan Alanlar Yönetim Planlaması Rehberi. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi, Ankara: T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı.
- Anonim 2007. KAD, 2007. Doğa Korumacının El Kitabı. Ankara: Kuş Araştırmaları Derneği.
- Anonim 2015a. Dünya Miras Listesi. T.C. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44423/dunya-miras-listesi.html> Son erişim tarihi: 10 Haziran 2020.
- Anonim 2015b. Avrupa Yaban Hayatı ve Yaşam Ortamlarının Korunması (Bern) Sözleşmesi. OMO, <http://ormuh.org.tr/arsiv/files/Bern%20sozlesmesi.pdf>, Son erişim tarihi: 10 Haziran 2020.

- Anonim 2015c. GEF Nedir. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü. https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Menu/148/Kuresel-Cevre-Fonu-_gef_, Son Erişim Tarihi: 20 Haziran 2020
- Anonim, 2015. WWF History. Worldwildlife, <https://www.worldwildlife.org/about/history>, Son Erişim tarihi: 02.Haziran 2015.
- Anonim, 2019. Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, <https://trabzon.ktb.gov.tr/>
- Araz, N., 1996. Uzungöl Tabiat Parkı'nın Kaynak Değerlerine Yönelik Araştırmalar, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Atasoy, M., 2010. Özel Çevre Koruma Bölgesinde Arazi Kullanım Değişiminin Cbs İle İzlenmesi: Uzungöl Örneği, III. Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu, Ekim, Kocaeli, Bildiri Kitabı, 322-329.
- Ateşoğlu, G., 2008. Bartın Balamba Orman İçi Dinlenme Yeri Rekreasyon Hizmetlerinin Ekonomik Değerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Ayvaz, Ö., 2002. Emlak Fiyatlarının Hedonik Model İle Araştırılması - İzmir Örneği, Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, İzmir.
- Bakırtaş, İ., 2002. Dışsallıklar Sorununun İçselleştirilmesinde Düzenleyici Vergiler ve Sübvansiyonların Etkinliği: Analitik Bir Yaklaşım, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7, 1-19.
- Basu, S. and Thibodeau, T. G., 1998. Analysis of spatial autocorrelation in house prices, Journal of Real Estate Finance and Economics, 17, 61-85.
- Başar, H., 2007. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası milli parkının rekreasyon amacıyla kullanımının ekonomik değerinin saptanması: Bir seyahat maliyeti yöntemi uygulaması, Yüksek lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bateman, İ., 1993. Evaluation of the Environment:A Survey of Revealed Preference Techniques, Norwich: University of East Anglia Norwich Research Park CSERGE.
- Bayer, M.Z., 1993. Milli parklar ve Türkiye açısından önemi, alınması gerekli önlemler, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, 4, 6, 22-25.
- Bayramoğlu, M.M. and Toksoy, D., 2017. A Research on The Methods Used in Determining The Economical Values of Forests, International Conference on Agriculture, Forest, Food Sciences and Technologies, 15-17 Mayıs NEVŞEHİR, 208-1208.

- Bekar, E., 2013. Hedonik Konut Fiyatlarının Mekansal Kantil Regresyon Modeli İle Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Belkayalı, N., 2009. Yalova termal kaplıcalarının rekreasyonel ve turizm amaçlı kullanımının ekonomik değerinin belirlenmesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Chape, S., Spalding, M. and Jenkins, M. D. 2008. The World's Protected Areas, Status, Values And Prospects in The 21st Century. USA Berkeley: University of California Press.
- Clawson, M., 1959. Methods of Measuring the Demand for and Value of Outdoor Recreation. Resources for the future, Washington D.C.
- Clawson, M. and Knetsch, J.L., 1966. Economics of outdoor recreation. Resources for the Future. Washington D.C. and Johns Hopkins University Press, Baltimore M.D.
- Conway, D., Li, C. Q., Wolch, J., Kahle, C. and Jerrett, M., 2010. A Spatial Autocorrelation Approach for Examining the Effects of Urban Greenspace on Residential, Journal of Real Estate Finance and Economics, 41, 150-169.
- Çımat, A. ve Bahar, O., 2003. Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri Ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, 6, 1-18.
- Deniz, T. ve Ok, K., 2016. Erozyon Kontrolü Çalışmalarında Değer Analizi, Journal Of The Faculty Of Forestry Istanbul University, 66, 139-158.
- Dönmez, R., 2013. Trabzon İli Uzungöl Doğa Parkı'ndan Rekreasyonel Ve Turizm Amaçlı Yararlanmanın Ekonomik Değerinin Belirlenmesi: Seyahat Maliyeti Yöntemi Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Düzgün, Ğ. ve Ödemiş, M., 2020. Arap Turistlerin Doğu Karadeniz Bölgesi'ne Ekonomik Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Gaziantep University Journal of Social Sciences, 19, 1, 109-123.
- Eagles, P.F., McCool, S.F., Haynes, C.D. and Phillips, A., 2002. Sustainable Tourism in Protected Areas, Guidelines for Planning and Management, 8, Gland: IUCN.
- Erdönmez, C., 1997. Bursa-Keles Kırsal Alanlarındaki Toplumsal Yapının Çevre Sorunları Üzerine Etkisi, Doktora Tezi, İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eroğlu, S., 2014. Milli Parklar Kanununda Belirlenen Korunan Alan Metodolojisi, Denetim, 13, 85-90
- Eroğlu, S., 2017. Romaika Konuşan Halkta Göç Olgusu Üzerinden Konut Tasarımında Yerel Veri Kullanımı – Uzungöl Dönerdere Göçü Örneği, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Geray, U. ve Akesen, A., 2001. Av ve Yaban Hayatı Kaynaklarının Sürdürülebilir Yönetimi, Orman Bakanlığı Milli Parklar, Av- Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Eğitim Yayınları, 1, 77-139.
- Gillespie, A., 2014. *International Environmental Law, Policy & Ethics*. UK: OUP OXFORD University Press.
- Glumac, B., Herrera-Gomez, M. and Licheron, J., 2019. A hedonic urban land price index, Land Use Policy, 81, 802–812.
- Goffe, P., 2000. Hedonic Pricing of Agriculture and Forestry Externalities, Environmental and Resource Economics, 15, 397-401.
- Günaydın, İ., Okan, T. ve Khan, A., 2017. Arap Turistlerin Trabzon ve Çevresine Yönelik Destinasyon Tercihleri, Beklenti ve Şikâyetlerine Yönelik Bir Araştırma, DOKAP Bölgesi Uluslararası Turizm Sempozyumu, Ekim, Trabzon, Bildiri Kitabı, 244-255.
- Gündoğmuş, M. E. ve Kalfa, V. R., 2016. Piyasa Değeri Olmayan Varlıkların Ekonomik Değerinin Belirlenmesi, Journal Of Life Economics, 10, 177-200.
- Gülpınar Sekban, D. Ü., Bekar, M. ve Acar, C., 2018, Trabzon İlinin Yayla Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Farkındalık Yönünden İncelenmesi, *Journal of International Scientific Researches*, 3, 1, 349–361.
- Gürlük, S., 2006. Manyas Gölü ve Kuş Cenneti'nin çevresel değerlemesi üzerine bir araştırma, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa
- Ham, C., Patricia, A. C., Loomis, J. B. and Reich, R. M., 2012. Accounting for Heterogeneity of Public Lands in Hedonic Property Models, Land Economics, 88, 3, 444-456.
- Hamilton, J. M., 2017. Coastal landscape and the hedonic price of accommodation, Ecological Economics, 62, 594-602
- Hanley, N. and Spash C. L. 1993. *Cost-Benefit Analysis And The Environment*. Department Of Economics, University of Stirling, Scotland, Published by Edward Elgar Publishing Limited, 53-57, 74-81.
- Holvad, T., 1999. *Contingent Valuation Methods: Possibilities And Problems*, Transport Research And Consultancy, 7, 99.
- Horwath HTL., 2019. *Türkiye Zincirler ve Oteller Raporu 2019*, İstanbul, 8 s.
- IUCN 1994. *Guidelines for Protected Area Management Categories*, CNPPA with the assistance of WCMC. IUCN, 261, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- İlter, E. ve Ok, K., 2012. *Ormancılık ve Orman Endüstrisinde Pazarlama İlkeleri ve Yönetimi (Genişletilmiş ve Geliştirilmiş 3. Baskı)*. Ankara: HTC Matbaacılık.

- İnal, S., 1949. Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız, Orman Genel Müdürlüğü Yayını (Özel Sayı 84). İstanbul: Osmanbey Matbaası.
- Kalfa, V. R., 2018. Doğal kaynakların rekreasyonel amaçlı kullanımının ekonomik değerinin belirlenmesi: Pamukkale Örenyeri örneği, Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Kantarlı, S., 2012. Dünya Koruma Kongresi, TTKD Tabiat ve İnsan Dergisi, 46, 178,1.
- Kargı, V. ve Yüksel, C., 2010. Çevresel Dışsallıklarda Kamu Ekonomisi Çözümleri, Maliye Dergisi, 159, 183-202.a
- Kaya, G., Daşdemir, İ. ve Akça. Y., 2000. Soğuksu Milli Parkının Ekonomik Değerinin Belirlenmesi, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 1, 2, 59-87.
- Kaya, G. ve Özyürek, E., 2015. Kent ormanı anlayışıyla ODTÜ Ormanı manzarası için ekonomik değer tahmin edilmesi, Ormanlık Araştırma Dergisi, 2015/1, A, 1:2, 15-28.
- Kaya, G., Yıldız, Y., Şaltu, Z., Yaman, F. ve Ateşoğlu, İ., 2009. Koşullu değer belirleme çalışmalarında bilgi kısıtının aşılması için bir öneri: yaban hayatının ekonomik değerinin belirlenmesi örneği, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 11, 16, 45-59.
- Kaya, G., 2002. Pazarı Olmayan Ürünler Çerçevesinde Orman Ürünlerinin Değerinin Belirlenmesi, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, G., 2010. Türkiye’de çevresel değer belirleme araştırmaları, Darboğazlar ve Öneriler (Poster Bildiri). Ekoloji 2010 Sempozyumu, Mayıs, Aksaray.
- Kaya, G., 2011. Koşullu Değer Belirleme Araştırmalarında Yanılgı Kaynakları, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 13, 25-40.
- Kıvılcım, Z., 2012. Cartagena Protokolü ve Türkiye Biyogüvenlik Mevzuatı. Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi, 20, 1, 99-121.
- Kızılırmak, İ., Kaya, F. ve Şişik, L., 2014, Kırsal Turizm Açısından Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki Konaklama İşletmelerinin İncelenmesi, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 4, 2, 26-36.
- Kördiş, G., Işık, S. ve Mert M., 2014. Antalyada Konut Fiyatlarını Etkileyen Faktörlerin Hedonik Fiyat Modeli ile Tahmin Edilmesi, Akdeniz İ.İ.F. Dergisi, 28, 103-132.
- Kurdoğlu, O., 2007. Dünyada Doğayı Koruma Hareketinin Tarihsel Gelişimi ve Güncel Boyutu, Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 8, 1, 59-76.
- Kuvan, Y., 1999. Korunan alan yönetiminin genel esasları ile ülkemizdeki ve Bolu yöresindeki korunan alanların bir değerlendirmesi, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 49, 2, 65-75.

- Küçükbekir, E., Bayramoğlu, M. M. ve Toksoy, D., 2019. A Research On The Methods Used For The Estimation Of The Economic Value Of Protected Areas: Hedonic Price Method, 3. International Conference on Agriculture, Food, Veterinary and Pharmacy Sciences, Nisan, Trabzon, Bildiriler Kitabı, 863-870.
- Künü, S., Hopoğlu, S., Sökmen Gürçam, Ö. ve Güneş, Ç., 2015. Turizm ve Bölgesel Kalkınma Arasındaki İlişki : Doğu Karadeniz Bölgesi Üzerine Bir İnceleme, İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7, 71-93.
- Łaszkiwicz, E., Czembrowski, P. and Kronenberg, J., 2019. Can proximity to urban green spaces be considered a luxury? Classifying a non-tradable good with the use of hedonic pricing method, Ecological Economics, 161, 237–247.
- Latinopoulos, D., 2018. Using a spatial hedonic analysis to evaluate the effect of sea view on hotel prices, Tourism Management, 65, 87–99.
- Laverne, R. J. and Winson-Geideman, K. 2003. The Influence of Trees and Landscaping on Rental Rates at Office Buildings, Journal of Arboriculture, 29, 5, 281-290.
- Mei, Y., Hite, D. and Sohngen, B. 2017. Demand for urban tree cover: A two- stage hedonic price analysis in California, Forest Policy and Economics, 83, 29-35.
- Mutluer, D. 2008. GayriMenkul Fiyatlarının derlenmesi Ülke Örnekleri ve Türkiye için Bir Uygulama, TİSK Akademi Dergisi, 3, 6, 241-278.
- Novelli, M. and Scarth, A., 2007. Tourism in protected areas: Integrating conservation and community development in Liwonde National Park (Malawi), Tourism and Hospitality, Planning and Development, 4, 1, 47–73.
- Ortaçşme, V., Özkan, B. ve Karagüzel, O., 2002. An estimation of the recreational use value of Kursunlu Waterfall Nature Park by the individual travel cost method, Turkish Journal of Agriculture and Forestry, 26,1, 57-62.
- Özdeğirmenci, C. 2009. Türkiye'de Özel Ormanların ve Özel Ağaçlandırmanın Oluşumunda Teşvikler ve Vergisel Teşviklerin Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Afyonkarahisar.
- Özdemir, İ. 2002. Osmanlı Toplumunda Çevre Anlayışı, Türkler-Osmanlı (Cilt 10), Editör: Güzel, H. C., Çiçek, K., Koca, S. Ankara: Yeni Türkiye Yay.
- Özdönmez, M. ve Şad, H. C., 1983. Türkiye'de Koruma Ormanları –Yönetim ve Amenajman Esasları-. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 3151, O.F. Yayın No: 348. İstanbul. 43 s
- Pearce, D. W. and Markandya, A., 1989. Environmental improvements Policy Benefis: Monetary Valuation, Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

- Pearson, L. J., Tisdell, C. and Lisle, A. T, 2002. The Impact of Noosa Nitonal Park on Surrounding Property Values: An Application of The Hedonic price Method, Economic Analysis and Policy, 32, 2, 155-171.
- Poudyal, N. C., Hodges, D. G. and Merrett, D. C., 2009. A hedonic analysis of the demand for and benefits of urban recreation parks, Land Use Policy, 26, 4, 975-983.
- Rosen, S., 1974. Hedonic prices and implicit markets: product differentiation in pure competition, Journal of political economy 82, 1, 34-55.
- Sander, H., Polasky, S. and Haight, R. G., 2010. The Value of Urban Tree Cover: A Hedonic Property Price Model in Ramsey and Dakota Counties, Minnesota, USA, Ecological Economics, 69, 1646-1656.
- Sander, H. A. and Haight, R. G., 2012. Estimating the economic value of cultural ecosystem services in an urbanizing area using hedonic pricing, Journal of Environmental Management, 113, 194-205.
- Sarker, R., and McKenney, D., 1992. Measuring unpriced values: An economic perspective and annotated bibliography for Ontario, Information report No. OX-422.
- Saphores, J. D. and Li, W., 2012. Estimating the value of Urban green areas: A hedonic pricing analaysis of the single family housing market in Los Angeles, CA. Landspace and Urban Planning, 104, 3-4, 373-387.
- Saya, Ö. ve Güney, E., 2014. Türki Bitki Coğrafyası, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Matbaacılık
- Seçilmiş, İ. E. ve Güran, M. C., 2010. Kamusal Malların Sağlanması Bedavacılık Problemi ve Deneysel İktisat Uygulamaları perpestifikinden Değerlendirilmesi, H.U, İkdisadi ve İdari Fakülteler Dergisi, 28, 221-256.
- Shimizu, C., Takatsuji, H., Ono, H. and Nishimura, K. G., 2010. Structural And Temporal Changes In The Housing Market And Hedonic Housing Price Indices: A Case Of The Previously Owned Condominium Market In The Tokyo Metropolitan Area, International Journal Of Housing Markets and Analysis, 3, 4, 351-368.
- Skenteris, K., Mirasgedis, S. and Tourkolias, C., 2019. Implementing hedonic pricing models for valuing the visual impact of wind farms in Greece, Economic Analysis and Policy, 64, 248-258.
- Smith, V. K., Desvouges, W. H. and McGivney, M. P., 1983. The opportunity cost of travel time in recreation demand models, Land Economics, 59 ,3, 259-278.
- Talay, İ., Akpınar, N. ve Belkayalı, N., 2010. Doğal Kaynakların Rekreatyone ve Turizm Amaçlı Kullanımının Ekonomik Değerinin Tespiti: Göreme Tarihi Milli Parkı Örneği, Coğrafi Bilimler Dergisi, 8, 2, 137-146.

- T.B.M.M. 1924 Anayasası. <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm>) 06.10.2020
- T.C. Resmi Gazete, 1937. Orman Kanunu. Ankara: Başbakanlık Basımevi
- T.C. Resmi Gazete, 1956. Orman Kanunu. Ankara: Başbakanlık Basımevi
- T.C. Resmi Gazete, 1971. Su Ürünleri Kanunu. Ankara: Başbakanlık Basımevi
- T.C. Resmi Gazete, 1983. Çevre Kanunu. Ankara: Başbakanlık Basımevi
- T.C. Resmi Gazete, 1983. Milli Parklar Kanunu, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- T.C. Resmi Gazete, 1983. İmar Kanunu. Ankara: Başbakanlık Basımevi
- T.C. Resmi Gazete, 1985. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. Ankara: Başbakanlık Basımevi
- T.C. Resmi Gazete, 1990. Kıyı Kanunu. Ankara: Başbakanlık Basımevi
- T.C. Resmi Gazete, 2003. Kara Avcılığı Kanunu. Ankara: Başbakanlık Basımevi
- Teksöz, G., Ertürk, E. ve Lise, Y. 2014. Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi İçin Biyosfer Rezervleri: Camili'de Yaşam, ANKARA: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu.
- Toksoy, D. ve Bayramoğlu, M.M., 2017. Kırsal Kalkınma ve Orman Köyleri, Trabzon, KTÜ Yayın No:244.
- Toksoy, D., Şen, G., Özden, S. and Ayaz, H., 2008. The forestry organization and its relationship with local people in the Eastern Black Sea Region of Turkey, New Mediterr., 4, 47-53.
- Triplett, J. E., 2006. Handbook On Hedonic Indexes And Quality Adjustments In Price Indexes: Special Application To Information Technology Products, Paris: OECD Publishing.
- Tuffery, L., 2017. The recreational services value of the nearby periurban forest versus the regional forest environment, Journal of Forest Economics, 28, 33-41.
- Turan, M., 2007. Fayda-Maliyet Analizi Kapsamında Kızılcahamam Soğuksu Milli Parkı İncelemesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Turpcu, E., Selçuk, G. N., Akyurt, H., 2018. Uzungöl Yöresini Ziyaret Eden Yabancı Ekoturistlerin Memnuniyet Algısının Destinasyon Sadakati Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 10, 18, 299–331.
- Turpie, J. K., Lannas, K., Scovronick, N. ve Louw, A. 2010. Wetland Valuation. Vol I: Wetland Ecosystem Services And Their Valuation: A Review Of Current Understanding And Practice Limpopo, South Africa: Water Research Commission.

- URL-1, 2020. Protected Planet, <https://www.protectedplanet.net/en> 06.10.2020
- URL-2, 2019. Türkiye korunan alan haritası, <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP> 06.10.2018
- Ünal Ankaya, F., Yazıcı, K., Balık, G., Gülgün Aslan, B., 2018. Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm, Sosyal-Kültürel ve Ekonomik Katkıları. Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi, 1, 2, 69–72.
- Ward, F. A., and Beal, D., 2000. Valuing Nature With Travel Cost Models, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Wright, R. G., 1996. National Parks and Protected Areas, National Biological Service, University of Idaho, Sayfa 23, USA.
- Yalçınalp, E., 2010. Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi’nin Biyotop Haritalaması ve Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Yalınkılıç, M. K. ve Arpa, N. Y., 2005. Türkiye’deki korunan alanlar ve ekoturizm, Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, 3-13.
- Yeşil, M., 2016. Doğa Koruma Yaklaşımlarındaki Değişimlerin Dünyada ve Türkiye’deki Tarihsel Süreci, Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 4, 10, 867-876.
- Yıldırım, H. ve Erol, S., 2012. Korunan Alanlar, Ekolojik İşlevleri ve Geleceğe Yönelik Tahminler, Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi, 5, 2, 101-109.
- Yılmaz, F. ve Koç, A. A., 2018. Beydağları Sahil Milli Parkı Ekonomik Değerinin Seyahat Maliyeti ve Koşullu Değerleme Yöntemleri ile Belirlenmesi. Akdeniz İİBF Dergisi, 18, 38, 1-22.
- Yılmaz, S., 2020. Doğu Karadeniz Bölgesi Kırsal Turizm Tesisleri İçin Yapım Sistemi Önerisi: Yapay Çentikli Ahşap-Beton Kompozit Sistem, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Yücel, M., 1995. Doğa Koruma Alanları ve Planlanması, Adana: Ç.Ü.Ziraat Fakültesi Genel Yayın No 104, Yardımcı Ders Kitapları Yayın No 9.
- Yücel, M., 2005. Korunan Alanların Sınıflandırılmasında ve Uzun Devreli Gelişme Planlarının Hazırlanmasında Yaşanan Sorunlar, Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu Sözlü, Eylül, Isparta, Bildiriler Kitabı, 53-59.
- Yücel M. ve Babuş D., 2005. Doğa Korumanın Tarihçesi Ve Türkiye’deki Gelişmeler, Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Doa Dergisi, 11, 151-175.
- Zal, N., Eczacıbaşı, G.B. ve Karauz Er, E. S., 2006. Aşağı Meriç Taşkın Ovasının Biyosfer Rezervi Olarak Planlanması, Ankara. İç Anadolu Ormancılık Araştırma Enstitüsü Yayınları, 69, 251.

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve ortaokulu Osman ALTINTAŞ İlköğretim Okulu, lise öğrenimini Trabzon Affan KİTAPÇIOĞLU Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2009 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü'nde lisans programına başladı ve 2014 yılında bu bölümden mezun oldu. 2015 yılında, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2018 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü Orman Ekonomisi Anabilim Dalına Araştırma Görevlisi olarak atandı. Hala görevine devam etmekte olan Emre KÜÇÜKBEKİR, orta derecede İngilizce bilmektedir.

